
ŠVIESA

No. 4

SPALIS - LAPKRITIS - GRUODIS

1968 M.

INTERNACIONALAS. J. Kuzminskio medžio raižinys.

Tarybų Lietuvos sąjunga... 50 metų... Lietuvos Komunistų Partija...

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 4 Spalis - Lapkritis - Gruodis (October - November - December) 1968

XXXIV

TURINYS

Ivykių sukūryje.	99
LKP gimimas. Doc. V. Kulvičius.	101
Gėlės žiema. Kazys Binkis.	105
Rudens akvarelė. Antanas Barasa.	105
Žemės atgimimas. Justas Paleckis.	106
Amerikos lietuvių seimai — suvažiavimai. Dr. A. Petrika.	107
Amžinoji naktis. J. Šimonis.	108
Didelis, įvairiapusis talentas. V. Balčius.	109
Protezų krautuvė. St. Gruzdas.	111
Mano ir tavo žiema. Atvirumas. A. Mikuta.	111
Besišypsantis rašytojas. A. Liepsnonis.	112
Markszizmo idėjų plėtimas Lietuvoje. R. Šarmaitis.	114
Praeities prisiminimai. K. Zakavičienė.	119
K. Zakavičienės eilėraščiai.	120
Juliaus Butėno darbo baras. Dr. A. Petrika.	121
Šviesus paveikslas. J. Petronis.	123
Meilės psichologija. A. Alekseičikas.	126
LLD reikalai. Ieva Mizarienė.	128

ĮVYKIŲ SŪKURYJE

Mokslinės erdvės užkariavimo lenktynės tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Tarybų Sąjungos šiomis dienomis vėl į save atkreipė pasaulio mokslininkų dėmesį. Atrodo, kad žmogaus pasiuntimas į Mėnulį arba jo apylinkę jau gana artimos ateities reikalas.

Pirmieji tokias viltis sužadino tarybiniai mokslininkai, kurių neseniai pasiūstas Aerostatas V apskriejo Mėnulį ir sėkmingai sugrižo į Žemę. O jeigu erdvėlaisis, raketa, arba aerostatas gali be žmogaus pasiekti Mėnulį ir jį apskriejęs laimingai sugrižti į Žemę, tai kodėl to paties negali padaryti aerostatas arba erdvėlaisis su žmogumi?

Neatsilikdami nuo tarybinių mokslininkų amerikiečiai šiomis dienomis paleido erdvėlavį Apollo VII ir išlaikę jį aukštai erdvėje vienuolika dienų, laimingai nuleido į žemę. Šioje misijoje patirta daug kas naujo, naudingo ir reikalingo žygiui į Mėnulį, ir jau drąsiai kalbama apie tokios kelionės bandymą dar šiais 1968 metais.

Netenka abejoti, kad panašiai galvoja ir tarybiniai mokslininkai. Netaip jau svarbu, kurie bus pirmutiniai Mėnulį pasiekti, svarbu, kad abeji įrodė tokios kelionės galimybę.

* * * *

Socialistiniame pasaulyje kilęs nesusipratimas ryšium su įvykiais Čekoslovakijoje sėkmingai likviduojamas. Šiomis dienomis pasirašyta sutartis tarp Tarybų Sąjungos ir Čekoslovakijos sustiprina socialistinių tautų gynybinį pajėgumą, nepažeisdama Čekoslovakijos suvereniteto vidiniais reikalais, palikdama jai teisę statyti komunizmą pagal savo specifiškas sąlygas. Įsteigimas tarybinės armijos bazės prie Federatyvinės Vokiečių Respublikos (Vakarų Vokietijos) rubežiaus apsaugo Čekoslovakiją nuo revanšistinių imperialistinių intrigų joje atsteigti kapitalizmą ir ją panaudoti padalijimui ir sunaikinimui socialistinių tautų bendruomenės, pakeitimui Europoje jėgų lygsvaros ir pavertimui Europos naujo pasaulinio karo arena.

Pasirašytoji sutartis suduoda labai skaudų smūgį toms pasaulio jėgoms, kurios buvo pasiryžusios per Čekoslovakiją paversti niekais tą visą pasiaukojimą, kurio iš žmonijos, ypač iš Tarybų Sąjungos tautų, pareikalavo Antrajame Pasauliniame Kare pergalė prieš hitlerinį nacizmą ir fašizmą. Dabar, mums atrodo, ne tik Europa, bet ir visa žmonija galės bent laikinai ramiau atsikvėpti ir vėl daugiau dėmesio nukreipti į kovą už šviesesnį ir prabangesnį rytojų visuose pasaulio kampuose.

* * * *

Tarybų Lietuvoje švenčiamas dviejų istorinių įvykių 50-metis. Pradžioje spalio mėnesio suėjo 50 metų nuo įsikūrimo Lietuvos Komunistų Partijos, o pradžioje gru-

džio — nuo paskelbimo pirmosios Tarybų valdžios Lietuvoje. Per tą pusę šimtmečio Lietuva ir lietuvių tauta pergyveno daug audrų, sukrėtimų, baisiai skaudžių nerimo ir susirūpinimo valandų.

Bet visa tai jau praeityje. Šiandien Lietuva yra šauniai suklestėjęs kraštas. Ji su pasididžiavimu stovi greta pačių pažangiausių kraštų pasaulyje. Pramonėje, žemės ūkyje, apšvietoje, moksle, kultūroje, sporte ir visose kitose gyvenimo srityse lietuvių tauta turi kuo pasirodyti. O tai laimėta ir pasiekta gali būti trumpiausiu istorijoje laiku tiktai dėka išmintingos ir pasiaukojančios vadovybės, kurią lietuvių tauta susikūrė ir kovų audrose užsigrūdino darbo liaudies revoliucinės partijos formoje.

Šių istorinių sukakčių proga visa pažangioji lietuvių išeivija siunčia lietuvių tautai ir jos vadovybei karščiausius sveikinimus ir nuoširdžiausius linkėjimus didžiausios sėkmės pasirinktąjame pažangos ir humanizmo kelyje dar į šviesesnę rytojų!

* * * *

Šios pastabos rašomos spalio mėnesio dienomis, pačiame mūsų rinkiminės kampanijos įkarštyje. Kai jas skaitysite, rinkimai jau bus praėję ir rezultatai žinomi. Iš jų niekas nesitiki didelių pagrindinių pakaitų mūsų amerikiniame gyvenime. Prie valdžios vairo demokratų gali pakeisti republikonai, bet senoji kapitalistinė santvarka su visomis problemomis su mumis pasiliks. Nepasitrauks iš kelio nei išnaudojimas, nei baisioji socialinė nelygybė, todėl prieš tą blogį nenutils ir kovos. Nenurims ne tik juodųjų, bet ir baltųjų skurdžių masės mūsų miestuose.

Šie rinkimai aiškiai parodė vieną dalyką, būtent — padidėjusį liaudies interesams pavojų iš reakcijos pusės. Gal pirmą kartą šios šalies istorijoje taip audringai politinėje arenoje reaktioniškiausios monopolistinio kapitalo jėgos pasirodė su savo visašališka politine partija, vadovaujama atviro rasistinio fašisto. Taip vadinama "Amerikos Nepriklausoma Partija" yra labai rimta liaudies interesams grėsmė.

* * * *

Visų amerikiečių giliausio susirūpinimo ir dėmesio centre tebėra barbariškasis Vietnamo karas, į kurį prieš keletą metų kraštą įtraukė jo vadovybė. Šiaurės Vietnamo bombardavimo nutraukimas yra pirmas sveikintinas žingsnis linkui taikos. Gerai, kad prezidentas Johnsonas nusilenkė Amerikos žmonių ir pasaulio opinijos spaudimui. Bet dar toli gražu nuo taikos. Pietų Vietname mūšiai tebeina, — ir amerikiečių, ir vietnamiečių kraujas tebesilieja. Raktas į taiką Vietname yra mūsų vyriausybės rankose. Kaip ji galėjo nutraukti Šiaurės Vietnamo bombardavimą, taip galėtų sulaukyti mūšius Pietų Vietname. Teisingas Amerikos žmonių reikalavimas: "Sugražinkite mūsų sūnus namo Kalėdoms!"

Per paskutiniuosius dvidešimt aštuonerius metus lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei vadovauja Lietuvos Komunistų Partija. Tokia yra tikrovė, ir su ja negalima nesiškaityti lietuviui, kuriam rūpi lietuvių tautos gerovė ir ateitis.

Šiomet LKP sukanka penkiasdešimt metų. Šis Docento V. Kulvičio straipsnis suteikia labai svarbių duomenų apie tas sąlygas, kuriose LKP gimė, ir apie tas idėjas, kuriomis ji buvo pagrįsta. Tikime, kad žurnalo "Šviesos" skaitytojai jį perskaitys su didele nauda.

REDAKCIJA

LKP GIMIMAS

LIETUVOS Komunistų partijos kūrimas vyko labai sudėtingomis sąlygomis. Devynioliktojo amžiaus pabaigoje ir dvidešimtojo pradžioje pasaulinio revoliucinio judėjimo centras persikėlė į Rusiją. Čia buvo didžiausia proletariato koncentracija pagrindiniuose ekonominio ir politinio gyvenimo centruose. Plėtėsi Lietuvos darbo žmonių ryšiai su rusų, ukrainiečių, latvių ir kitų tautų revoliuciniu proletariatu. Tai buvo palankios aplinkybės stiprėti internacionalinėms pažiūroms, kurtis Lietuvos Komunistų partijai. Tačiau nacionalinė, ekonominė ir kita spauda mažiau sąmoninguose Lietuvos gyventojų sluoksniuose skatino nacionalistines nuotaikas, turėjusias tam tikrą įtaką ir revoliuciniam judėjimui. Lietuvos socialdemokratijoje nuolatos vyko kova tarp internacionalinių ir nacionalistinių pažiūrų atstovų. Šioje kovoje, Rusijos bolševikų partijos idėjiškai veikiama, ėmė formuotis revoliucinė kryptis.

KODĖL RYGOJE

Tačiau pirmoji lietuvių bolševikų organizacija susikūrė ne Lietuvoje, o stambiame šalies pramonės centre — Rygoje. Dar iki

pirmojo pasaulinio imperialistinio karo čia gyveno apie 35 tūkstančiai lietuvių, kurie būrėsi apie Lietuvių kultūros centrą, sukurtą 1910 metais prie Latvijos socialdemokratijos Rygos komiteto. 1913–1914 metais lietuvių socialdemokratai leido legalų laikraštį "Vilnis", kuris buvo bolševikų partijos centrinio organo "Pravda" įtakoje. Jie taip pat turėjo dvi slaptas spaustuves, keliolika knygynėlių, leido atsišaukimus ir kitą literatūrą. Rygos lietuviai socialdemokratai priklauso Latvijos socialdemokratijai, tačiau, turėdami nemažą autonomiją agitacinėje, propagandinėje bei organizacinėje veikloje, dirbo gan aktyvų revoliucinį darbą ne tik tarp Rygos lietuvių, bet ir tarp šiaurinės Lietuvos darbo žmonių.

PIRMOJO KARO PABĖGĖLIAI

Prasidėjus pirmajam pasauliniam imperialistiniam karui, 1915 m. į Rusijos gilumą evakavosi apie trečdalis suaugusiųjų Lietuvos gyventojų kartu su pramonės įmonėmis, mokyklomis, įstaigomis, draugijomis ir pan. Pasitraukė ir žymi dalis valstiečių, dvasininkų. Apie 150,000 karo pabėgėlių iš Lietuvos apsigyveno Petrograde ir gretimose guberni-

jose, viršum 12,000 Maskvoje, 50,000 — Ukrainoje, Dono, Kubanės, Krymo srityse, apie 15,000 — Kaukaze, 20,000 — Sibire. Be to, karo pradžioje caro valdžia mobilizavo į armiją apie 60 tūkstančių Lietuvos vyrų.

Dauguma evakuotų Lietuvos gyventojų gavo darbą fabrikuose, gamyklose. Čia, bolševikų partijos vadovaujamas, revoliucinis judėjimas įtraukė juos į bendrą kovą prieš išnaudotojus. Lietuviai revoliuciniai socialdemokratai, evakavęsi iš Rygos, buvo pirmųjų lietuvių bolševikinių organizacijų kūrėjai.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Į Petrogradą atvyko 14 lietuvių socialdemokratų iš Rygos. Vadovaujami S. Turlos ir J. Dumšos, jie 1915 metų vasarą sukūrė dvi kuopeles, užmezgė ryšius su bolševikų partijos Petrogrado komitetu. 1916 metais susikūrė ir daugiau lietuvių revoliucinių socialdemokratų kuopelių, vadovaujamų J. Opansko, J. Šukio, J. Janonio, S. Žebrausko, D. Vaitkūno ir kitų. Bręstant buržuazinei-demokratinėi revoliucijai, aktyvėjo ir lietuvių revoliucinių socialdemokratų veikla. Reikėjo pašalinti organizacinį susiskaldymą, leisti revoliucinį laikraštį, užmegzti glaudesnius ryšius su bolševikų partija.

1916 metų lapkričio 21 dieną Petrograde įvyko nelegali lietuvių socialdemokratų konferencija. Joje dalyvavo septynių kuopelių delegatai, atstovavę 68 nariams. Konferencijai nutarus, visos šios kuopelės įstojo į RSDDP(b) Petrogrado organizaciją. Išrinktas šios organizacijos Lietuvių rajoninis komitetas turėjo visas bolševikų partijos rajoninio komiteto teises.

Daugiausia rygiečių lietuvių revoliucinių socialdemokratų iniciatyva taip pat ėmė kurtis pogrindinės kuopelės eilėje Rusijos vietų. Dar iki Vasario revoliucijos jos jau veikė Bogorodske (Maskvos priemiestis), Jekaterinoslave, Rostove prie Dono, Voroneže, Rygoje. Taip ėmė organizuotis revoliucingai, internacionaliai nusiteikę darbo žmonės. Tiesa, iki Vasario revoliucijos šios lietuvių socialdemokratų kuopos dar neįėjo į bolševikų partijos sudėtį, jų veikla buvo neaktyvi. Labiausiai organizuoti buvo Petrogrado lietuviai bolševikai.

SOCIALDEMOKRATŲ BOLŠEVIZAVIMASIS

Lietuvių revoliucinių socialdemokratų bolševizacija vyko, jiems įsijungiant į revoliucinį judėjimą V. Lenino partijos vadovaujamo Rusijos proletariato gretose, didėjant šios partijos įvairiapusiškai įtakai. Lietuviai darbininkai, kareiviai aktyviai dalyvavo Vasario buržuazinėje demokratinėje revoliucijoje.

Politinis idėjinis ir organizacinis Lietuvos darbo žmonių ir lietuvių bolševikų brendimas Rusijoje vyko ne tik jiems dalyvaujant bendroje revoliucinėje kovoje kartu su Rusijos darbininkais, bet ir kovojant prieš lietuviškuosius buržuazinius nacionalistus, taip pat stojant prieš oportunistus pačių lietuvių bolševikų organizacijose. Lietuviškieji buržuaziniai nacionalistai, palyginti neblogai susiorganizavę įvairiose buržuazinėse, smulkiaburžuazinėse partijose, nežiūrint kai kurių nuomonių skirtumų, lipdė lietuvių tautos tarybą, lietuviškus batalionus, propagavo buržuazinės "nepriklausomos" Lietuvos kūrimą ir kt.

"TIESOS" PASIRODYMAS

Kova prieš lietuviškuosius buržuazinius nacionalistus bei oportunistus sustiprėjo po Vasario buržuazinės-demokratinės revoliucijos, kai lietuvių bolševikų organizacijos ėmė dirbti legaliai. Lietuviai bolševikai Rusijoje, RSDDP(b) CK bei vietinių komitetų vadovaujami, vykdydami partijos strateginius bei taktinius uždavinius, stiprino savo organizacijas, brendo idėjiškai. Jie išplėtė revoliucinį darbą tarp pabėgėlių iš Lietuvos. Ypatingai svarbią reikšmę šioje veikloje atliko RSDDP(b) Petrogrado organizacijos Lietuvių rajono 1917 m. balandžio 12 d. pradėtas leisti laikraštis "Tiesa", ėjęs 3,000 egz. tiražu ir platinamas tarp lietuvių darbo žmonių visoje Rusijoje. 1917 metų vasarą Rusijoje buvo apie 2,000 lietuvių bolševikų, o Petrogrado Lietuvių rajonas buvo vadovaujanti jų organizacija, turėjusi 345 narius. Aktyviai dirbo Nižnij-Novgorodo, Bogorodsko, Jekaterinoslavo, Voronežo, Charkovo, Dorpat, Vyborgo organizacijos.

Labai svarbią reikšmę ir lietuvių bolševikų revoliuciniam darbui turėjo RSDDP(b) IV

(Balandžio) konferencija, RSDDP(b) VI suvažiavimas. Minėtoje konferencijoje dalyvavo Z. Angarietis, J. Janonis, o suvažiavime — V. Kapsukas, Z. Angarietis, K. Rimša, J. Opanskis.

Socialistinės revoliucijos brendimas, RSDDP(b) vadovavimas darbo žmonių revoliuciniam judėjimui, lietuvių bolševikų Rusijoje kova prieš lietuviškųjų buržuazinių nacionalistų kontrrevoliucinę nacionalistinę veiklą ugdė proletarinių karo pabėgėlių iš Lietuvos klasinį sąmoningumą, padėjo jiems suprasti buržuazinių veikėjų antiliaudinių tikslų ir veiksmų esmę. Todėl buržuazijos atstovų 1917 m. birželio mėn. Petrograde sušauktas Rusijos lietuvių seimas suiro, neužbaigęs savo darbo, neišrinkę net tautos tarybos, valdomojo komiteto, o lietuvių kariškių sąjungos pirmasis suvažiavimas pamerkė lietuviškų batalionų organizavimą. Tai buvo didelis revoliucinių, internacionalinių jėgų įtakos lietuvių karo pabėgėliams laimėjimas ir žymus buržuazinių nacionalistų pralaimėjimas.

SVARBUS POSUKIS

Svarbią reikšmę šiame darbe turėjo lietuvių bolševikų rajonų reorganizavimas į RSDDP(b) Lietuvių sekcijas. Lietuviai bolševikai, įsijungdami į bendras partines organizacijas pagal darbo vietą, stiprino Lietuvos darbo žmonių, buvusių tuo metu Rusijoje, ryšius su visos šalies revoliucinių judėjimu, su bolševikinėmis organizacijomis. Agitaciniam-propagandiniam darbui lietuvių tarpe dirbti buvo sudarytos lietuvių bolševikų sekcijos prie vietinių partinių organų. Petrogrado Lietuvių rajono visuotinio susirinkimo pasiūlymu 1917 metų spalio 10 dieną RSDDP(b) CK patvirtino RSDDP(b) Lietuvių sekcijų Centro biurą, kurį sudarė V. Kapsukas, Z. Angarietis ir J. Dumša. Šis biuras visų lietuvių bolševikinių organizacijų buvo pripažintas vadovaujančiu organu. Lietuvių bolševikų sekcijos, RSDDP(b) CK vadovaujamos, daug pasidarbavo, rengdamos lietuvių darbo žmonės, kareivius dalyvauti ginkluotame sukilime bei Tarybų valdžiai ginti. Didžiojo Spalio socialistinėje revoliucijoje dalyvavo daugelis tuo metu įvairiose Rusijos vietose buvusių lietu-

vių darbininkų, kareivių, inteligentų. Tarp jų paminėtini V. Mickevičius-Kapsukas, Z. Aleksa-Angarietis, K. Giedrys, R. Rasikas, J. Vitkauskas, M. Šarpalius, J. Mickevičius, J. Baltrūnas, D. Budinas, J. Opanskis, broliai Penkaičiai, V. Rekašius, J. Vareikis, M. Kaunaitė, V. Brigmanas, K. Klorys, A. Tiškus, J. Greifenbergeris, K. Požela, K. Rimša, F. Baltušis, V. Didžiulis ir daugelis kitų.

II Rusijos Tarybų suvažiavimo, priėmusio istorinius dekretus dėl taikos, dėl žemės, sudariusio V. Lenino vadovaujamą Tarybinę vyriausybę, delegatais buvo V. Mickevičius-Kapsukas, N. Kavoliukas, V. Penkaitis, V. Kovalskis ir kiti.

KOVOJE SU BURŽUAZINIAIS NACIONALISTAIS

Nugalėjus socialistinei revoliucijai, lietuviai bolševikai dėjo daug pastangų, telkdami lietuvių darbo žmones ginti jauną Tarybų respubliką nuo vidaus bei užsienio priešų, rūpinosi revoliucinės kovos Lietuvoje plėtimu, Komunistų partijos ten kūrimu. Toliau buvo kovojama prieš lietuviškųjų buržuazinių partijų Rusijoje kontrrevoliucinę veiklą. Šiam darbui vadovavo RSDDP(b) Lietuvių sekcijų CB, 1917 metų gruodžio mėn. sudarytas Lietuvos reikalų komisariatas. Svarbios gairės Lietuvos KP kūrimo darbe buvo lietuvių bolševikų pirmoji konferencija, įvykusi 1918 metų sausio mėn. Petrograde, ir II konferencija, įvykusi 1918 metų gegužės mėn. Maskvoje.

Savo rezoliucijoje pirmoji lietuvių bolševikų konferencija pabrėžė, kad lietuviai darbininkai turi rengtis būsimai darbininkų revoliucijai Lietuvoje. Konferencija nurodė, kad, sugrįžę į Lietuvą, komunistai savo veikloje turi vadovautis bolševikų partijos programa ir taktika, vienyti visų Lietuvoje gyvenančių tautų revoliucines jėgas. Lietuvių bolševikų antroji konferencija, tarp kitų klausimų, apsvarstė ir konkrečius partinių organizacijų sukūrimo Lietuvoje kelius, numatė priemones šiam darbui paspartinti.

KLAUSIMAS PARTIJOS KŪRIMO LIETUVOJE

Lietuvių sekcijų Centro Biuras, vykdydamas minėtų konferencijų nutarimus, ne kartą nagrinėjo Komunistų partijos Lietuvoje kūrimo reikalus. Pvz., liepos 25 d. posėdžio nutarime buvo pažymėta, kad "...kuo greičiausiai reikalinga paversti Vilniaus organizaciją komunistų organizacija, provincijoje gi steigti grynai komunistines organizacijas... Apie tai pranešama Lietuvon." (Žiūr. "Komunisto" 1968 m. Nr. 8, 49-57 psl. paskelbtus šio ir kitų posėdžių protokolus). Lietuvių sekcijų CB organizavo komunistinės literatūros gabenimą į Lietuvos teritoriją, siuntė komunistus organizuoti ten partines organizacijas. Į Lietuvą išvyko komunistai A. Drabavičiūtė, J. Opanskis, E. Tautkaitė, V. Rekašius, J. Dumša ir daugelis kitų. Svarbų darbą, paruošiant dirvą Lietuvos KP sukūrimui, atliko Lietuvių sekcijų Centro Biuro leidžiami "Tiesa", "Komunistas", kuriuose V. Kapsukas, Ž. Angarietis ir kiti patyrę revoliucioriai sistemingai populiarino ideologinius, organizacinius, taktinius bolševikų partijos pagrindus, mokė jais vadovautis, kuriant Lietuvoje partines organizacijas. Grįžtančiųjų į Lietuvą komunistų ir kitų darbo žmonių tarpe vien birželio, liepos ir rugpiūčio mėnesiais buvo išplatinta daugiau kaip 8,000 "Tiesos" ir apie 4,000 "Komunisto" atskirų numerių, taip pat 100 "Tiesos" ir "Komunisto" komplektų.

GEROS SĄLYGOS

Komunistinėms organizacijoms kurtis Lietuvoje buvo palankios sąlygos. Daug kur veikė revoliucinių socialdemokratų rateliai ar atskiri jų nariai, siekiantieji panašių tikslų, kaip ir Rusijos Komunistų (b) partija. Pirmosios komunistų kuopelės Lietuvoje ėmė kurtis 1918 m. pavasarį. Jų organizatoriai buvo vietos revoliuciniai socialdemokratai ir iš Rusijos grįžę lietuviai komunistai.

Joniškėlio apskrityje komunistinės organizacijos susikūrė 1918 metų pavasarį, žymiam revoliucionieriui, bolševikų partijos nariui K. Poželai vadovaujant.

Pirmoji komunistinė kuopelė Vilniuje buvo įkurta dar 1918 metų balandžio mėn. LKP(b)

Lietuvių sekcijų CB atsiųstos atstovės A. Drabavičiūtės iniciatyva. Gegužės mėnesį į Lietuvos Komunistų partijos kūrimą įsijungė Lietuvos darbininkų judėjimo veteranas P. Eidukevičius, netrukus tapęs žymiu partijos darbuotoju. A. Drabavičiūtės iniciatyva Žemaitijoje buvo įkurtos penkios komunistinės kuopelės. Panevėžyje 1918 metų liepos mėn. susikūrė komunistinė kuopelė, vadovaujant revoliuciniam socialdemokratui S. Lukšui ir iš Rusijos atvykusiam komunistui K. Kloriui.

Pirmosios komunistinės kuopelės Marijampolės apskrityje ėmė kurtis 1918 metų birželio mėn., o rugsėjo mėn. jau pradėjo veikti partijos Marijampolės rajono komitetas. Suvalkijoje sėkmingai komunistinį darbą dirbo J. Zonelis, Pr. Svoltelis, B. Mickevičius, Br. Pušinis, J. Adomaitis ir kiti.

Šiauliuose eilė komunistinių kuopelių susikūrė, vadovaujant iš Petrogrado sugrįžusiam lietuvių bolševikų veikėjui J. Dumšai, vėliau — mokytojams S. Grybui, S. Brašiškiui. Vienas iš Obelių komunistinės kuopelės steigėjų mokytojas E. Tiškus. Komunistinės kuopelės kūrėsi ir kitose Lietuvos vietose.

NAUJOS PARTIJOS PAVADINIMAS

Lietuvos Komunistų partijos sukūrimo svarbi gairė buvo 1918 metų rugpiūčio 14 d. Vilniuje sušauktas revoliucinių socialdemokratų pasitarimas, kuriame P. Eidukevičiaus pasiūlymu buvo nutarta naujai kuriamą darbininkų klasės revoliucinę partiją pavadinti Komunistų partija. Pasitarimo dalyviai išrinko partijos Tarybą — Laikinąjį Centro Biurą, kuris ėmė vadovauti tolimesniam partijos kūrimo darbui, rengti pirmojo partijos suvažiavimo sušaukimą.

Lietuvos Komunistų partijos kūrimo klausimais A. Drabavičiūtė, P. Eidukevičius susirašinėjo su RKP(b) Lietuvių sekcijų Centro Biuru. P. Eidukevičius, atvykęs į Maskvą 1918 m. rugpiūčio mėn. 29 d., ten išbuvo iki rugsėjo 9 d. ir dalyvavo keliuose Lietuvių sekcijų Centro Biuro posėdžiuose, kurie aptarė Lietuvos KP kūrimo reikalus. Centro Biuras pritarė Lietuvos komunistų veiklai, kuriant Komunistų partiją, pripažino rugpiū-

čio 14 d. sudarytą Lietuvos KP Laikinąjį Centro Biurą vadovaujančiu partinio darbo organu Lietuvoje, teikė jam paramą.

1918 m. rugsėjo mėn. 15 d. Šunskų valsčiuje (dabar Kapsuko rajonas), Užbalių kaime buvo sušaukta Lietuvos KP pirmoji konferencija. Joje dalyvavo apie 20 Suvalkijos ir Panevėžio atstovų bei Vilniaus atstovas. Visus nutarimus konferencija priėmė revoliucine dvasia. Ji nutarė, kad kuriama partija vadovausis RKP(b) programa, o taktiką rengs, atsižvelgdama į vietines sąlygas. Keturis savo atstovus konferencija pasiuntė į Vilnių susirišti ten su partiniu organu suvažiavimui paruošti. Ši konferencija buvo pirmasis bandymas suvienyti nelegaliai veikusias komunistų organizacijas Lietuvoje.

Lietuvos Komunistų partijos sukūrimą užbaigė pirmasis partijos suvažiavimas, vykęs Vilniuje 1918 m. spalio 1 — 3 dienomis.

DOC. V. KULVIČIUS

KAZYS BINKIS

GĖLĖS ŽIEMA

<i>Vitrina. Bąla žiedas</i>	<i>Nusišypso: — Lelijų</i>
<i>stikle.</i>	<i>nėra, —</i>
<i>Bruknienojai krepšelį</i>	<i>Žaliaakė gėlių</i>
<i>apviję... </i>	<i>pardavėja.</i>
<i>Aš prisiminiau pievas</i>	<i>Ji parduoda visiems,</i>
<i>žalias,</i>	<i>visiems</i>
<i>Tavo rankoj laukų</i>	<i>Savo šypsenas, tulpes,</i>
<i>leliją.</i>	<i>astras.</i>
<i>Saulę karpė balti</i>	<i>Bet iš kur lelijas paims</i>
<i>beržai.</i>	<i>Jeį pakando jas pūgos</i>
<i>Pušys savo viršūnėm</i>	<i>aštrios.</i>
<i>grojo.</i>	
<i>Dažės upė melsvais</i>	<i>Tiktai šalčio gėlės</i>
<i>dažais,</i>	<i>stikle</i>
<i>Bruknienojai žali</i>	<i>Baltos baltos tarsi</i>
<i>kerujo... </i>	<i>lelijos,</i>
<i>Paprašiau: Jūs būkit</i>	<i>Ir vitrinoj ne pieva</i>
<i>gera... </i>	<i>žalia —</i>
<i>Man leliją, kvepiančią</i>	<i>Bruknienojai krepšelį</i>
<i>vėju.</i>	<i>apviję.</i>

ANTANAS BARASA

Rudens akvarelė

Būriuojas paukščiai,
kužda lapai
kažkur patvoriuos atsigūžę
gelsvi ir rausvi
numarginti saulėtų vėjų.

Tik pūstels
ir vėl lapais pasinga
ant gatvės, asfalto,
ant rudeniškų paltų,
ant parko estrados
grindų išlaužtų,
ant susiglaudusių porų pečių...

Nukritę lapai —
jų prigrūstos
pilnos mergaičių knygos.
Nukritę lapai —
spalvotos pusnys.
Sustoju
ir maštau
ant pageltusios žemės,
ant lapų,
susigūžusių patvory!..

x
x x

Ruduo nudažė dangų,
ruduo nudažė saulę,
ruduo nudažė žemę.
Ruduo dalija liety,
ruduo dalija saulę,
ruduo vaisius dalija
ir duoną išdalys ruduo...

JUSTAS PALĖCKIS

ŽEMĖS ATGIMIMAS

Jau, rodos,
 žemės amžius blėso,
 Ir skelbė pranašavimus
 buržujiški išminčiai,
 Kad jau gyvenimo
 ugnis atvėso,
 Kad jau žmonija —
 tik išspėdėjęs karšinius,
 Ir žemei galas greit.

Dažnai stebėt galėjo
 žmogystą,
 spoksančią į dangų,
 Beieškančią slaptųjų
 kometų uodeguotųjų Halėjų,
 Kurios vaduotų ją
 iš velniškų žabangų.
 Ir laukė daugelis,
 kad iš dangaus nukristų
 Bet koks žvaigždynų svečias,
 Tegul ir antikristai
 su geležiniais pečiais.

Kas burtuose,
 kas puotose,
 o kas maldoj
 paguodą rado,
 Ir staugdavo bažnyčiose
 nuo karo,
 maro,
 bado...

Lyg vos gyvi
 ir alkani kupranugariai
 Bekraštė dykuma,
 ilgieji amžiai vilkos
 Pasaulį vargstančiam,
 žmogui kur jojo, arė,
 Ir sielą kalino,
 žmogus kur žmogui — vilkas.

Valdovai nuožmūs —
 kraugeriai —
 melu tautas supiudę,
 Ugniniais frontais,
 apkasais
 išraižė žemės veidą.
 Įniršę milijonai kovės,
 brolis brolių žudė.

Kaip kirminėliai vargani
 kančiose žmonės žuvo.
 Atrodė — išeities nėra,
 ir saulė amžiams nusileido...
 Jokie dievai negelbėjo,
 jokių dievų nebuvo...

Kas mokė naują buitį kurti žmogui,
 kad kito jam nebūt baugu,
 Žmogus kad žmogui taptų
 bičiuoju, broliu ir draugu?
 Kas žemę vėl atgimdė,
 Žmonijai viltį kas grąžino?
 Kas liaudį žadino,
 dykūnus nutrenkė,
 kurie taip spardė ją?
 Kas įkvėpė žmonijai
 vėl jaunystę?

Kas jie?
 Dabar visi jau žino:
 Tai L e n i n a s ,
 tai jo didžioji Partija,
 Tai laisvės, pažangos
 ir Spalio Gvardija,
 tai — k o m u n i s t a i !

AMERIKOS LIETUVIŲ SEIMAI - SUVAŽIAVIMAI

DR. A. PETRIKA

1906 metų pradžioje Chicagos savaitraščio "Lietuva" nr. 4 kun. Jonas Žilius-Žilinskas išskėlė PIRMOJO visuotinio Amerikos lietuvių seimo klausimą. Jį palaikė d-ras J. Šliupas ir socialistai. Jie ir suorganizavo tą seimą, kuris įvyko tų pačių metų vasario 22 d. Philadelphijoje.

Seime dalyvavo visų srovių apie 250 žmonių, daugiausia vietinių. Tarp jų buvo ir 4 kunigai. Prezidiuman išrinkti visi socialistai: pirmininku J. Šukys, jo pavaduotoju V. K. Račkauskas-K. Vairas, sekretorium V. Daukšys, pavaduotoju F. J. Bagočius.

Tautininkų vadas dr. J. Šliupas veikė bendrai su kunigais bei klerikalais. Jis šaukė, jog "Lietuvoje jokios revoliucijos nėra ir nebus", kad revoliucionieriai yra tik "plėšikai bei arkliavagiai" ir pan. Už tai jį smarkiai kritikavo "Lietuvos" redaktorius J. Šernas-Adomaitis.

Suvažiavimui atsiųsta apie 100 įvairių rezoliucijų, dėl kurių smarkiai pasiginčyta. Po didelio triukšmo ir tųsinių priimta tik viena J. Šliupo pataisyta kontraversinė: pasmerkianti carizmą, reikalaujanti Lietuvai politinės laisvės-autonomijos, užgirta revoliucijos eiga Rusijoje bei Lietuvoje, etc. Daugiau jokių kitų rimtų tarimų nepadaryta.

Į pastovų Komitetą išrinkta: pirmininku kun. M. Pėža, sekretorium J. Šernas-Adomaitis, jo pavaduotoju F. J. Bagočius, išdininku T. Dundulis. Komitetas neilgai gyvavo ir jokiais visuomeniniais darbais nepasireiškė.

ŠALPOS FONDAS

ANTRASIS visuotinis Amerikos lietuvių seimas įvyko 1914 metų spalio mėn. 1 ir 2

dienomis Brooklyn, N. Y. Seimą atidarė "Tėvynės" redaktorius V. K. Račkauskas-K. Vairas ir pakvietė šiuos kalbėtojus: SLA prezidentą F. Živatkauską-Živatą, d-rą J. Šliupą, "Naujienu" redaktorių P. Grigaitį, "Keleivio" redaktorių St. Michelsoną, Albiną Rimką, V. Liutkauską-Liūtą, d-rą K. Drangelį ir kitus. Laikiniuju sekretorium pirmininkaujantis paskyrė "Vienybės lietuvininkų" redaktorių J. O. Širvydą, jo pavaduotoju P. Norkų, ir mandatų-įgaliojimų patikrinimo komisiją.

Pastoviu seimo pirmininku delegatų balsais išrinktas advokatas K. Gugis, jo pavaduotoju J. O. Širvydas. Į rezoliucijų komisiją išrinkti: St. Michelsonas, P. Grigaitis, J. Šukys, T. Dundulis, Gerdauskas, Ramanauskas, Nagornoskis ir Noreika. Priimtos rezoliucijos: pasmerktas, kaip imperialistinis, Pirmasis pasaulinis karas, reikalauta Lietuvai laisvės-autonomijos ir raginta įsteigti nuo karo nukentėjusiems Lietuvos žmonėms šelpti fondą.

Šalpos fondo pirmininku išrinktas adv. K. Gugis, jo pavaduotoju V. K. Račkauskas-K. Vairas, užrašų sekretore M. Račiūtė-Hermanienė, finansų sekretorium T. L. Dundulis, išdininku, socialistų rekomenduotas, Bostono vaistininkas K. Šidlauskas 155 balsais, prieš tautininkų kandidatą, Pittstono biznierių, Tomą Paukštį, gavusį 102 balsu. Kiti Vykdomojo komiteto nariai: M. Čėsna, St. Gegužis, J. Stasiulevičius-Stilsonas, J. Neviacas, J. Gerdauskas ir S. Mankus.

J. Šliupo vadovaujami tautininkai, turėję seime delegatų mažumą, su rinkimų rezultatais nesutiko, o daugumos valiai nenorėjo pasiduoti. Jie protestuodami reikalavo, kad išdininkų būtų T. Paukštys. Be tos nuolaidos,

jie grasino iš seimo pasitraukia. Padaryta nuolaida ir Paukštys pridėtas prie Šidlausko antruoju išdininku. Tačiau po seimo santikos viestiek nebuvo: tautininkai su Šidlausku nesiskaitė, teisėtu išdininku jie laikė T. Paukštį ir surinktas aukas siuntė jo vardu.

Katalikų-klerikalų srovė seime nedalyvavo; jie įkūrė savo atskirą fondą, iš kurio šelpė tik savuosius.

Šalpos fondas iš Lietuvos pasikvietė buvusį Dūmos atstovą advokatą Andrių Bulotą su žmona Aleksandra ir rašytoją Juliją Žymontienę-Žemaitę Jungtinėse Amerikos Valstijose padėti rinkti aukas nuo karo nukentėjusiems. Jie atvyko 1916 m. kovo mėn. pradžioje ir Bulotai čia išbuvo iki 1917 metų gegužės mėn. 3 d., o Žemaitė Amerikoje pasiliko ilgesniam laikui. Komitetas surinko šalpos reikalui gana didelę pinigų sumą.

Po seimo, d-ras J. Šliupas pakvietė tautininkus susirinkti P. Draugelio salėje Brooklyne. Ten jie sukūrė "tautinės srovės" organizaciją Sandarą, kuri ir šiuo metu Chicagoje leidžia tuo vardu laikraštį.

LAIKRAŠTININKŲ SUVAŽIAVIMAS

1909 metų kovo mėn. 17-19 dd. P. Draugelio salėje Brooklyne įvyko PIRMASIS Amerikos lietuvių laikraštinių suvažiavimas. Jame dalyvavo šie laikraščių leidėjai bei redaktoriai: "Vienybės lietuvininkų" J. Paukštys ir J. O. Širvydas, "Lietuvos" A. Olšauskas ir J. Šernas-Adomaitis, "Tėvynės" red. V. S. Jokūbynas, "Laisvosios minties" J. Šliupas ir V. K. Račkauskas-K. Vairas, "Draugo" kun. A. Kaupas, "Darbininkų vilties" V. Šliakys, "Keleivio" St. Michelsonas, "Kataliko" M. J. Tananevičius ir P. Brandukas-Tumasonis ir, "stebėtojo teisėmis", "Kovos" administratorius Jonas Grinius. "Saulė", "Žvaigždė", "Dilgėlės" su "Žmonių knygynu", "Dagis" ir "Progresas" atstovybės neturėjo. Kaip laikraštinių "be portfelio" dalyvavo J. Beniulis-Menkutis ir P. Norkus.

Laikraštinių padarė 12 gana gerų tariimų. Tačiau neilgai jų laikėsi ir patys "tarėjai": nei bergždžių polemikų nesumažino, nei kolionių bei asmeninio pobūdžio užsipuldinėjimų nesušvelnino, nei tarpsprovinės tolerancijos

jos nepadidino, nei džentelmeniško santūrumo neparodė, nei apgavingų reklamų iš laikraščių nepašalino, nei suvažiavime įkurtoji Amerikos Lietuvių spaudos draugija neįsigyveno. Kitaip sakant, pastovios vertės iš to suvažiavimo visuomenei nebuvo. Kitą tokį suvažiavimą nutarė šaukti sekančių metų pavasarį.

ANTRASIS, ir paskutinysis, Amerikos lietuvių laikraštinių suvažiavimas įvyko po dviejų metų — 1911 m. liepos mėn. 16-17 dienomis Scranton, Pa. Jį sušaukė Amerikos Lietuvių spaudos draugija. Šis suvažiavimas buvo mažesnis už pirmąjį ir jokiais konkrečiais darbais nepasižymėjo. "Kova" irgi buvo kviesta, bet redakcija atsakė, kad ji "nėra Spaudos draugijos narė, todėl suvažiavime dalyvauti negalės. Be to, 'Kova' yra leidžiama organizacijos, turi savo discipliną, todėl nei redakcija, nei administracija negali veikti savo nuožiūra".

Nuo tada Amerikos lietuviai laikraštinių suvažiavimų neturėjo. Mirė ir 1909 metais įkurtoji Am. lietuvių spaudos draugija.

J. ŠIMONIS

Rūmais iškyla
Miestas sužibęs
Aplink šią tylią
Liepsną gyvybės.

Amžinoji naktis

Vakarą, rytą,
Dieną ir naktį
Ugnelė švyti,
Nelieja degti.

Didžiulę auką,
Kančią herojų
Pasauliui šaukia
Ugnelė toji.

Vasarą, žiemą
Rudens niaurybėj
Gulintiems žemėj
Liepsnelė žiba.

Jaunas ir senas
Jėgų ir valios
Atvykęs semias
Iš tos liepsnelės.

Aplinkui pušys
Aukštos suauga,
Kritusius mūšiuos
Ugnelė saugo.

Plakas, liepsnoja
Kapinių gojų
Ugnis šventoji
Ir amžinoji.

Didelis, įvairiapusis talentas

75-osioms poeto ir dramaturgo Kazio Binkio gimimo metinėms

VYTAUTAS BALČIUS

“Rašytojas yra savo epochos reprezentantas, jis yra liudytojas sekančioms kartoms to, kas dabar vyksta, kuo gyvena jo broliai, kuo jie džiaugiasi, ko jie liūdi, kaip jie kovoja, kaip laimi ir vargsta...”

Tokią mintį yra pareiškęs populiarus prieškarinis mūsų poetas bei dramaturgas Kazys Binkis, tuo tarytum palikdamas raktą į savo gyvenimo ir kūrybos labirintus. Gyvenęs sudėtingais ir prieštarais laikais, tiek asmeniniame gyvenime, tiek įvairiašakėje kūryboje išbandęs ne vieną klystkelių, rašytojas, sakytum jautė, kad kada nors, ateinančioms kartoms, toks raktas bus pravartus.

Gimė Kazys Binkis 1893 m. lapkričio 4 d. Papilio valsčiuje, Gudelių kaime. Mokėsi Papilio pradžios mokykloje, Kaune "Saulės" mokytojų kursuose, Voronežo žemės ūkio mokykloje, paskui baigė trumpalaikius mokytojų kursus Vilniuje. Nuo 1915 m. mokytojavo gimtinėje, dalyvavo proletarinėje 1918-1919 metų revoliucijoje. Paskui vėl iškeliavo į Vilnių galiausiai — į Kauną. 1920-1923 m. su pertraukomis studijavo Berlyno universitete literatūrą ir filosofiją.

NAUJŲ KELIŲ IEŠKOJIMAS

Rašyti K. Binkis pradėjo ankstyvoje jaunystėje, anksti įsijungė į įvairiapusišką literatūrinę veiklą. Pirmoji jo lyrikos knyga, pavadinta "Eilėraščiais", pasirodė 1920 m. O netrukus K. Binkis išgarsėjo kaip veikliausias lietuvių futuristų — "keturvėjininkų" vadovas.

Kazys Binkis

Laužyti pasenusias tradicijas, ieškoti naujo kelio K. Binkį, kaip ir kitus rašytojus, skatino sunki anuometinė kultūrinio gyvenimo būklė. Pradžioje žavėjęsis buržuazinės Lietuvos nepriklausomybe, poetas greitai įsitikino, kad tai — tik pasijuokimas iš šito švento žodžio. 1922 m. su kartėliu ir ironija jis rašė:

"Turime vieną nepriklausomybės galvą ir apie šimtą pusgalvių, turime nepriklausomų ministerių, nepriklausomų milicininkų, nepriklausomų bankų, nepriklausomo šmugelio ir daug kitokių nepriklausomų dalykų."

Valdančiajai buržuazijai, besirūpinančiai savo kišene, nekažkiek terūpėjo mokslas, švietimas, kultūra. Poetas piktinosi:

"Mažutė, mikroskopiška biudžeto dalelė, maždaug tiek, kiek mama duoda vaikui baronkoms — tai švietimo ir kultūros reikalams... Mokyklos be langų. Vietoj universiteto atidarėme Kaune 400 smuklių..."

FUTURISTŲ "MAIŠTAS"

Toks gyvenimas, tokios kultūrinės sąlygos ir atvedė jaunus talentus į futuristų "maištą" — prieš gyvenimo rutiną, prieš miesčionišką sustingimą. Futuristinių eilėraščių rinkiniu "100 pavasarių" (išleista 1923 ir 1926 m.) K. Binkis metė iššūkį miesčionims, skelbė savo pasipiktinimą lėkštu, tuščiaaviduriu laiko stūmimu. Formos atžvilgiu šie eilėraščiai taip pat labai smarkiai nutolo nuo jo pirmojo poezijos rinkinio, kur dominavo tradiciniai vaizdai ir mintys, liaudies dainoms artimas paprastumas, dainingumas. Tik prisiminkime trioletų ciklą, pavadintą "Utomis" (1918 m.): "Obelų žiedai", "Žibuoklės", "Rugia-gėlės" ir kt. Arba kad ir klasikiniu meilės lyrikos pavyzdžiu tapusį eilėraščių "Gėlės iš šieno":

Aš surinksiu aliai vieno
Visus pievų žiedelius
Iš nupiauto rytą šieno
Ir svirnelio kampilius
Jų galvutėms išdabinsiu.
O kai grįš jis iš lankos
Ir prie kiemo apsistos,
Aš jį tyliai prakalbinsiu
Ir svirnelin pavadinsiu —
Atsikvėpti nuo kaitros...

Futuristinės poezijos keliu K. Binkis ėjo taip pat palyginti neilgai. Nuo 1927 m. Alijošiaus slapyvardžiu jis ima spausdinti periodikoje humoristinio pobūdžio kūrinius-feljetonus, dainuškas, poemėles. Savo laiku kaimo jaunimas juos labai mėgo, deja, literatūriniu atžvilgiu vertingesni tik keli: "Tamošius Bekepuris", "Kriaučius Motiejus", "Jauniausia Lietuva".

Kur kas vertingesni, nepasenę iki šiol yra maždaug tuo pat metu rašyti kūriniai vaikams. K. Binkio knygutės "Meškeriotojas" (1928), "Atsiskyrėlis Antanėlis" (1930), "Dirbk ir baiki" (1936), "Kiškių sukilimas" (1937), protingai, įtaigiai, subtiliai mokė gyvenimo išminties ne vieną mažylių kartą ir mokys ateityje.

O paskui K. Binkis pasirodė esąs talentingas dramaturgas. Pirmoji jo pjesė "Atžalynas" (1938), kur vaizduojamas besimokančio

jaunimo gyvenimas, kur kritikuojama sumiesčionėjusi inteligentija, — buvo nemažas įnašas į originaliąją lietuvių dramaturgiją. Daug kartų su dideliu pasisekimu statytas įvairiuose teatruose, "Atžalynas" ligi šiol tebėra įdomus, meninės vertės nepraradęs kūrinys.

Gyvenimo pabaigoje K. Binkis parašė dar vieną dramatinį veikalą — "Generalinę repeticiją", o taip pat periodikoje paskelbė smulkesnių scenos vaizdelių ("Kai atsarga daro gėdą", "10 litų ir gyvybė" ir kt.).

IR BŪDAS, IR MATERIALINIAI SUNKUMAI

Kaip matyti jau vien iš čia paminėtų faktų, K. Binkis buvo įvairiapusiškai talentingas kūrėjas, deja, ne iki galo išnaudojęs savo gabumus. Šitaip bus atsitikę dėl dviejų priežasčių. Viena — tai paties rašytojo charakteris. Būdamas impulsyvus, nuotaikos žmogus, K. Binkis, kaip liudija amžininkai, greit bėgtų nuo susižavėdavo, imdavosi visokių, dažnai nerealių planų ir sumanymų, bet greit ir atšaldavo. Antra priežastis — tai nuolatos K. Binkį, kaip ir daugelį ano meto talentų, slėgusieji materialiniai nepritekliai, skurdas, negalėjimas pragyventi iš literatūrinio darbo. Prisimindamas sunkias rašytojų darbo sąlygas buržuazijos valdomoje Lietuvoje, K. Binkis vėliau rašė, kad "niekur savi menininkai ir rašytojai per 20 metų nebuvo tiek ujami ir šuns vietoje laikomi, kaip pas mus."

Ką gi, kitaip ir negalėjo būti, kai rūpintasi visai ne tuo, kuo verkiant reikėjo. Štai K. Binkio žodžiai, rašyti 1935 m.:

"Mužiką sukišome į pusę milijardo skolų ir tiek pat išleidome Kauno statybai, idant elitas galėtų parketuose, kilimuose ir kitokioj prabangoj gyventi. Baudžiamos metu vidutiniškai 100 muzikų turėjo išlaikyti vieną pono šeimyną, dabar 300,000 ūkininkų turi visokia prabanga ir turtais aprūpinti 30,000 į ponus išėjusių savo brolių ir seserų."

TAIP BE LAIKO!

Atkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje, K. Binkis gavo visokeriopą paramą, persikėlė gyventi į rašytojų namus. Deja, jo sveikata jau buvo palaužta. Kiek galėdamas, jis toliau

rūpinosi literatūros reikalais. Džiaugėsi nauju gyvenimu ir nerimavo dėl pakibusios karo grėsmės:

"Šiuo visuotinio pamišimo ir kruvinojo kvaitulio metu (šitaip K. Binkis apibūdino hitlerininkų įžiebtą antrąjį pasaulinį karą — V. B.) norisi tik dar nuolat kartoti kiek pa-keistą, ilgus amžius lietuvių giedotą giesmės posmą: nuo maro, bado, ugnies ir karo iš-gelbėk mus, Raudonoji Armija."

Įsiveržę hitlerininkai nepaliko ramybės ir jo paties. Jį, sunkiai sergantį rašytoją, iš-metė iš buto. Vėl atsidūręs skurde, K. Bin-kis nebesulaukė giedrios dienos. Mirė 1942 m. balandžio 27 d.

Artėja 75-osios K. Binkio gimimo meti-nės. Tiesiog skaudu, pagalvojus, kad taip be laiko anuometinio gyvenimo negandos nuvarė į kapus tą didelį, įvairiapusišką talentą.

SI. GRUZDAS

PROTEZŲ KRAUTUVĖJE

Proteza
Pėdoms
Ir plaštakoms,
Dingusiom kažkur.
Kojoms
Ir rankoms,
Likusiom kažkur.

Proteza
Iš plastmasės
Ir medžio,
Iš odos,
Aliuminio
Ir geležies
Rodė man
Savo metalinius sąnarius
Ir klausė:
— Kur originalai!

Atsirėmęs į prekystalį,
Susimąščiau.
Šalia
kažkoks „Bendes“... turistas
Svilpavo seną kareivišką maršą.
Galvoms protezų nebuvo.
Berlynas

Algimantas Mikuta

MANO IR TAVO ŽIEMA

Gruodžio gatvė. Aš nenoriu
šviesoforų, semaforų.
Snieguose lyg kokios rūdys
moterys raudonais rūbais.

Laidžiasi melsvi lėktuvai,
dega sprinterių liežuviai.
Išsitaškęs į šalis,
klykia žalias butelis.

Mano veidą, mano graudų
dvidešimt spalvų apšaudo.
O aš noriu kaip pagonis
būt šviesus ir vienatonis,

kad ištirpčiau ar ištižčiau
žlemoje ir tavyje
kaip tie persigandę kiškiai
ten už miesto, pusnyje.

ATVIRUMAS

Kokia kančia stovėti atviram,
prieš minią marškinius užvertus,
kaip seifui, naktį iškirstam,
kaip mechanizmui stiklo korpuse.

Praeina šunys ir piliečiai,
prabėga žvilgsniai ir vaikai.
Kaip elektrinėj schemoj šviečia
širdis raudona ir nuoga.

Įtarūs seniai grabinėjas
kaip neregiai apie žmonas
po mano tvinksinčias venas,
minčių mazgus išnarplinėja.

Nutraukia nervą. Kaip šaunu.
Ateina monteris su žnyplėm,
toks pagiringas, pūkščia, šnypščia,
pribarsto burną pelenų.

Gera, kad kiemsargis pašluoja
ir nugainioja balandžius.
Šlakuotos senmergės pudruojas
prieš mano tviskančius vyzdžius.

A. LIEPSNONIS

Besišypsantis rašytojas

Buvo 1928 metai. Fašistai šaukė:
– "Mūsų rytojui" 100 tūkstančių prenumeratorių!

Bet kaimas, pasinėręs vargų pelkėje, nenorėjo skaityti savo tamsintojo. Leidėjai sugalvojo triuką: pradėjo spausdinti K. Binkio humoristines Alijošiaus istorijas. Šie posmeliai valstiečiams patiko, nors ne su viskuo jie su autoriumi sutiko. Mat, poetas nekrepė dėmesio į klasinius sodžiaus skirtumus.

Visgi ir Binkiui nepasisekė įklimpusio laikraščio vežimo ištraukti. "Mūsų rytojų" nuo bankroto išgelbėjo vyriausybės subsidijos. Va tuomet lengvai lyg pavasario vėjas į mano širdį įlėkė T. Tilvyčio posmelis:

"Binki, Kazeli – muškis krūtinėn.
Tave suėš tavo dainuškos..."

T. Tilvytis tuo įspėjo Binkį, kad jis nesižavėtų tuo, kad reakcinis laikraštis spausdino jo kūrinus.

1933 m. iš Berlyno vis dažniau su šūviais atgriaudėdavo: "Nušautas bebėgant". Taip Hitleris naktimis susidorodavo su Markso ir Heinės tėvynainiais. Į šį fašistų savivaliavimą T. Tilvytis atsiliepė rimtu poezijos kūrinium. Štai, jo vaizdas. Naktis. Žvaigždės. Tyly, tyly. Poetas pradeda:

"Štile Nacht, heilige Nacht!
Trach – tach – tach!
Trach – tach – tach!"

1936 metai. Kaunas. 144 kamera. Už jos žalias Aleksoto lopas. Mažas, kaip ažuolo lapas. Iš dirbtuvės grįžo siuvėjas A. Valaitis. Jis slaptai atnešė žurnalą "Literatūrą". Kaliniai labai nudžiugo. Jame rašė įžymieji, progresyvūs literatai. Šių eilučių autorius tuoj susidomėjo Tilvyčio eilėraščių

Teofilis Tilvytis

apie jūrą. Poetas alegoriškai dainavo – banguojanti jūra "nuplaus sutras". Šį rašytojo toną palaikiau straipsnyje "Lietuvos rašytojų žingsnis pirmyn" drąsesniu kūrybiniu prabilimu. Šį išsamų darbą iš kalinių slaptai leidžiamo žurnalo "Kovotojo" perspausdino "Šviesa".

Rašydamas recenziją, nežinojau, kad šis antifašistinis žurnalas, – kuriame susitelkė geriausi Nemuno krašto rašytojai, gimė pagrindininkų įtakoje. Su "Literatūros" redaktoriais palaikė ryšius M. Meškauskienė. Kai mokiaus Zarasų aukštesniojoje komercijos mokykloje, iš laikraščių sužinojau, kad ji nubauta ilgiems metams kalėti.

1935 m. atsidūriau Kauno grotuotame viešbutyje. Tą rudenį M. Meškauskienė ir išėjo į laisvę. Ji ir padėjo Kauno rašytojams susitelkti ir atvirai pasisakyti prieš fašizmo diktatūrą. Parinkęs daugiau medžiagos, parašiau šio straipsnio antrą variantą – dar palankesnę už pirmąją. Mat, už groty labai sunku buvo sužinoti, kaip pagrindyje veikia draugai ir kaip literatūroje pasireiškia rašytojai.

Apie visa tai sužinojau iš J. Garelio. Kai ką jis man atskleidė laiške, atsakydamas į mano klausimus apie progresyvius rašytojus. Dar daugiau jis man pasakė, kai 1936 metų pabaigoje su juo susitikau kalėjimo kieme. Antrame straipsnyje šių eilučių autoriaus bal-

Šviesa No. 4, 1968

sas apie Cvirką, S. Nėrį, K. Korsaką, V. Krėvę nuskambėjo dar nuoširdžiau. Jį slap-tai pasiunčiau "Literatūros" redakcijai. Da-bar jis saugojamas V. Krėvės literatūriniam fonde.

Tilvytis žingsnis po žingsnio savo mūzą — šveitė — ji šviesiau žėrėjo darbo žmogui. Štai poemoje "Dičiuje" T. Tilvytis poezijos kūju melui, tamsai, fašizmui smogė žymiai tvirčiau. Durys lyg karsto antvožas užkaltos. Už geležinių tinklų nuausto lango, bokštelyje juodvarnis su šautuvu. O aš visgi juokiuos, juokiuos, nes poetas juokiasi iš Dičiaus, juokiasi iš dykaduonio — Kauno ponijos herojaus.

Tai pirmoji lietuvių literatūros poema, švystelėjusi pažangių idėjų spinduliais. Poema smerkė naktį. Poema smerkė morališkai smukusius žmones. Iš čia sekė išvada: ateitis priklauso ne Dičiams, o liaudžiai.

Mano likimo draugai šį kūrinį irgi vertino teigiamai. Jutau, kad Tilvytis, atsistojęs ant kritinio realizmo kalvelės, išeis į saulėtiškesnį horizontą.

Nūdien Lietuvos skaitytojai Dičių pamėgo. Jie išpirko jo tris laidas. O fašistai šį meno kūdikį dar lopšyje norėjo pasmaugti. Tai neseniai šių eilučių autoriui atskleidė laiškų T. Tilvytis: "Įdomūs dalykai dedasi su Dičiumi, kurį parašiau Vilijampolėje per 1930–1931 metų žiemą. Niekas poemos tada nenorėjo leisti. Palaukęs porą metų, pats nunešiau į mažiausią spaustuvėlę Žaliakalnyje. Atspausdino 1,100 egzempliorių. Pats išnešiojau po knygynus. Ir tokiu būdu išpopuliarėjo".

Susipažinau su juo 1940 m. Tars žodį — ir lyg miškas aidu nuskardės juoku. Jis iš pirkelės persikėlė į Vailokaičio rūmus. Rašydavo eiles. Dirbau "Valstiečių laikraštysje". Jame atspausdinu savo apybraižą apie "artojėlių dainių". Ir įdėjau nuotrauką. Tegu visa Lietuva pamato, kaip juokiasi rašytojas. Anksčiau jis juokdavosi "pro ašaras". O dabar todėl, kad juokiasi jau visa Nemuno šalis. Literatai leido storą lyg romaną žurnalą "Raštus". T. Tilvytis su Cvirka redagavo jam skirtus rankraščius.

Pirma karo diena. Budžiu redakcijoje. Skambinu į Rašytojų namus. Atsiliepia Tilvytis:

— Čia pat ir Montvila. Cvirka išvažiavo į Zarasus.

Vėl pamačiau Tilvytį 1944 metų pabaigoje. Tada grįžau į Vilnių. Žemaitės apverktas kaimas lengviau atsikvėpė. Naujakuriai, išviję hitlerinius okupantus, varė vagą į saulę. Tą valstiečių istorinį postūkį Tilvytis apdainavo poemoje "Usnynė". Šių eilučių autoriaus apie ją pasirodė kelios nuoširdžios recenzijos. "Vilnis" šį T. Tilvyčio kūrinį perspausdino. Neseniai poetas manęs paklausė:

— Kuri iš dviejų poemų svaresnė? Atsakiau — abi jos reikšmingos, abi jos nesenstančios, abi jos pamiltos visos Lietuvos. Jų poetiška ugnis jau rusena skaitytojų širdyje.

Poetas nesijuokia tik vienoje savo knygoje, — poemoje apie V. Montvilą. Tą juoką užgniauzė sielvartas, užgniauzė velėna, po kuria hitlerininkai su savo tarnais pakišo V. Montvilą. Šios Tilvyčio poemos mūza suspaustomis lūpomis, rūsti, kieta kaip akmuo, kaip kulka, nuo kurios žuvo dainius. Tokiu ištvermingu V. Montvila išstovėjo prie duobės. Tilvytis šį valingumą dainiaus ir įrėžė į savo minčių granitą.

Su tokiu poetu, kaip Tilvytis, sunku rungtis meistriškume, net ryškiam talentui. Būdinga, kad Tilvytis turi ir kitus gabumus. Jis labai žavingai griežia armonika. O kai smičiumi pertraukia per stygas, tai pasilieja tokie garsai, kad muzikantui pavydi net paukšteliai. Jis kūrybiškai gan aktyvus. Dažnai spaudoje suspindi jo poezijos saulutės. Kalba rašytojų pasitarimuose, taikos kongrese. Mokslininkai apie jo kūrinius skelbia darbus — už tai gauna mokslinius laipsnius.

Tilvytį į liaudį išvedė jo spinduliuojančios knygos. Ir vis jam nepritrūksta kaip lakštingalai įkvėpimo giesmei, žmogui, darbui, saulei.

Jis iš Utenos. Mano gimtoji padangė — Zarasai. Taigi esame ir tėviškiečiai. Ir jis savo kūryboje apdainavo gan poetiškai savo gimtųjų laukų kalvas, slėnius, kalnelius, šilus...

Marxizmo idėjų plėtimas Lietuvoje

K. Markso gimimo 150-mečiui paminėti

R. ŠARMAITIS

XIX amžiaus antroje pusėje Lietuvoje, kaip ir visoje Rusijoje, ėmė paspartintais tempais vystytis kapitalistiniai gamybiniai santykiai. Formavosi buržuazijos ir darbininkų klasės, ėmė ryškėti jų nesutaikomi, antagonistiniai prieštaravimai.

Kapitalistiniai gamybiniai santykiai ėmė skverbtis taip pat į dvarininkų bei valstiečių ūkius. Dalis dvarininkų ūkių virto kapitalistiniais ūkiais, gaminančiais žemės ūkio produktus — prekes plačiajai rinkai. Tam tikslui dvaruose buvo telkiamas vis didesnis samdomųjų darbininkų skaičius, didinamas jų kapitalistinis išnaudojimas.

Besivystant kapitalistiniams gamybiniais santykiams kaime, didėjo valstiečių ūkių diferenciacija. Dalis stambesnių valstiečių ūkių turtėjo. Jų savininkai supirkinėjo dargi nuskurstančių dvarininkų žemes, o dar daugiau — savo kaimynų nuskurdusių valstiečių žemes, išnaudojo samdomuosius darbininkus. Kaime ėmė išsiskirti turtingieji valstiečiai — buožės, atsirado vidutiniai ir mažžemiai bei smulkieji valstiečiai, gausėjo žemės ūkio darbininkų skaičius.

KOVA PASIDARĖ NEIŠVENGIAMA

Šitaip pasiskirsčius Lietuvos visuomenei į atskiras klases, turinčias skirtingus klasinius interesus, negalėjo neatsirasti jų savitarpio kova. Klasių kova buvo neišvengiamas buržuazinės visuomenės vystymosi rezultatas. Toje kovoje ėmė iškilti kiekvienos klasės ideologai, sumaniai ginantieji savo klasės reikalus, teoriškai pagrindžiantieji jos reika-

lavimus. Dažniausiai jie ir būdavo klasinių organizacijų kūrimo iniciatoriai, kad tų organizacijų padedami galėtų geriau ginti savo grupinius klasinius interesus.

Bekylančios Lietuvos buržuazijos ideologais buvo J. Basanavičius, V. Kudirka, K. Grinius, K. Olšauskas, A. Dambrauskas-Jakštas, A. Smetona ir kiti jos liberaliniai bei klerikaliniai veikėjai.

Besiformuojančios Lietuvos darbininkų klasės ideologais buvo A. Domaševičius, F. Dzeržinskis, V. Kapsukas, Z. Angarietis, P. Eidukevičius ir kiti pirmųjų socialdemokrati-
nių organizacijų veikėjai.

Suprantama, kad tarp buržuazijos ir proletariato buvo įvairių tarpinių smulkiaburžuazinių grupių, kurios taip pat turėjo savo ideologus. Nevienalytė buvo ir pati buržuazija — joje buvo fabrikantų, bankininkų, pirklių, kapitalistinių dvarininkų, praturtėjusių dvasi-
ninkų. Nevisada jų interesai sutapdavo ir tai atsispindėdavo jų pažiūrų skirtumuose, ideologiniuose nesutarimuose.

Tas pats pasakytina apie darbininkų klasę. Ji taip pat nebuvo vienalytė. Darbininkų tarpe buvo specialistų-meistrų, geriau apmokamų ir dėl to vengiančių kovos, linkstančių taikytis su samdytojais. Į darbininkų eiles ateidavo nuskurdę valstiečiai, amatininkai, prekybininkai ir jų vaikai — jie taip pat atsinešdavo į darbininkų tarpą savas skirtingas nuotaikas, savus siekimus. Lietuvos darbininkų klasė ir nacionaliniu atžvilgiu buvo įvairiatautė. Darbininkų tarpe buvo lietuvių, lenkų, žydų, rusų ir kitų tautybių žmonių, kurie turėjo ir skirtingus religinius įsitikinimus.

PIRMIEJI MARKSIZMO MOKSLO PUOSELĖTOJAI

Kas gi galėjo visus tuos darbininkus sutelkti, gyvenimo pavyzdžiais parodyti, kad, nepaisant esamų skirtumų, pagrindiniai darbininkų interesai yra bendri? Tai galėjo atlikti darbininkų klasės ideologai, apsišarvavę marksizmo mokslu. Pirmieji darbininkų organizatoriai, jų interesų gynėjai Lietuvoje ir buvo marksizmo mokslo šalininkai. Jie mokė Lietuvos darbininkus, kad nors darbininkai yra įvairių profesijų, įvairių tautybių ir religinių įsitikinimų, bet visus juos vienodai išnaudoja kapitalistai, iš jų prakaito krauna savo turtus ir fabrikantai, ir bankininkai, ir pirkliai, ir dvarininkai. Užtat ir kovoti prieš tuos išnaudotojus darbininkai turi bendromis jėgomis.

Susikūrusios pirmosios socialdemokratinės darbininkų organizacijos Lietuvoje jau 1896 metais pradėjo leisti savo laikraščius, kuriuose buvo skleidžiamos marksistinės proletarinio solidarumo idėjos. Pirmasis socialdemokratinis laikraštis "Lietuvos darbininkas" savo pirmojo numerio vedamąjį paskyrė artimiausiam K. Markso bendražygiui Fridrichui Engelsui atminti.

Tais pat 1896 metais išėjęs lenkų kalba laikraštis "Robotnik litewski" (nr. 1) rašė: "Visi mūsų darbininkai drauge su rusų ir lenkų darbininkais visiškai vienodai kenčia nuo vyriausybės, vienodai yra persekiojami už streikus, už agitacinius ratelius, už darbininkų brošiūrų bei laikraščių skaitymą. Todėl visi visos valstybės darbininkai — lenkai, lietuviai ir rusai — turi solidariai stoti į kovą su vyriausybe".

PROLETARINIO SOLIDARUMO IDĖJA

Marksizmo idėjų įtakoje 1897 m. sausio 26 d. Lietuvos darbininkai pasiuntė iš Vilniaus laišką Peterburgo darbininkams, kuriame buvo išreikštas susižavėjimas pasiaukojama peterburgiečių darbininkų streikų kova už bendrus visos šalies darbininkų reikalus ir kartu pabrėžiama proletarinio solidarumo idėja: "Už jūsų stovime visi mes, įvairių tautybių ir kraštų darbininkai, mes, jūsų bro-

liai, kenčiantieji nuo mūsų bendrųjų priešų — išnaudotojų ir vyriausybės" ("Robotnik litewski", 1897, Nr. 2, s. 92).

Marksistinę bendros visų darbininkų kovos prieš išnaudotojus idėją skleidė platinta Lietuvoje lenininė "Iskra", Rusijos socialdemokratų darbininkų partijos vietinės organizacijos, revoliuciniai socialdemokratai iš Lietuvos socialdemokratų partijos ir kitų vietinių socialdemokratinų organizacijų tarpe.

1905 metų pavasarį V. Kapsuko parašytame atsišaukime "Šiaulių darbininkams" sakoma: "Mes, lietuviai, šioj kovoj turime rankas paduoti ir lenkams, ir rusams, ir žydams darbininkams, nes mes, darbininkai, visi lygūs prieš fabrikantą-kapitalistą, mus, darbininkus, riša vienodi interesai". (VINCAS KAPSUKAS. Raštai, t. 2, p. 102.)

1905–1907 metų revoliucijos įvykiai Lietuvoje, kada darbininkai ir valstiečiai dalyvavo bendrose anticarinėse demonstracijose, bendruose mitinguose, vieningoje streikų kovoje, dar labiau įtikino darbo žmones, kad teisūs yra tie revoliucionieriai, kurie vadovaujasi savo veikloje marksizmo-leninizmo mokslu.

MARKSISTINĖS IDEOLOGIJOS ŠALTINIAI

Marksistinę ideologiją Lietuvos darbininkų judėjimo dalyviai įsisavindavo visų pirma iš K. Markso, F. Engelso, V. Lenino raštų. Jie buvo skaitomi Lietuvoje dar nuo XIX amžiaus pabaigos.

1904 metais Lietuvos socialdemokratų partija pirmą kartą išleido lietuvių kalba K. Markso ir F. Engelso "Komunistų partijos manifestą", o 1912 metais Vilniuje legaliai buvo išleistas F. Engelso veikalas "Socializmo išsivystymas iš utopijos į mokslą". Ypač gausiai marksizmo-leninizmo klasikų raštai plito Lietuvoje 1905–1907 metų revoliucijos laikotarpiu.

Marksistinę literatūrą studijavo moksleiviai savo rateliuose. Antai Šiaulių gimnazijoje nuo 1912 m. pabaigos veikęs marksizmo šalininkų ratelis, vadovaujamas V. Rekašiaus, J. Janonio, studijavo K. Markso ir F. Engelso "Komunistų partijos manifestą", V.

Lenino veikalą "Kapitalizmo išsivystymas Rusijoje."

Šių marksizmo idėjų poveikyje V. Rekašius, J. Janonis ir kiti moksleiviai greitai įsitraukė į darbininkų judėjimą, padėjo Šiaulių darbininkams organizuoti streikus, rašė, spausdino ir platino jų tarpe atsišaukimus. Marksistines idėjas dėstė savo kūriniuose pirmasis lietuvių proletarinis poetas Julius Janonis. Eilėraštyje "Iš darbininkų katekizmo", paskelbtame 1914 m. "Vilnies" laikraštyje (1914 m. birželio 7 d., Nr. 19) J. Janonis skelbė:

Geruoju negausim mes nieko;
Mes laimę pasieksim per kovą;
Todėl negailėkime nieko;
Mums Marksas tebus už vadovą.

Ėjęs 1913–1914 metais lietuvių revoliucinių socialdemokratų laikraštis "Vilnis" buvo artimas bolševikų partijos dienraščiui "Pravdai". V. Leninas pavadino "Vilnį" pravdistiniu laikraščiu. "Vilnies" skiltyse 1914 m. balandžio 12 (25) d., 10 numeryje buvo išspausdintas V. Lenino parengtas "Įstatymo dėl nacionalinio lygiateisiškumo projektas", kurį IV Valstybės dūmos bolševikų frakcija pateikė Dūmai svarstyti. Šis projektas buvo pirmasis V. Lenino veikalas, paskelbtas lietuvių kalba (V. I. LENINAS. Raštai, t. 20, p. 153–154). "Vilnies" puslapiuose V. Kapsukas ne kartą aiškino žinomą marksistinę mintį, kad buržuazijos ir darbininkų interesai yra priešingi, kad Lietuvos buržuazijos atstovų skelbiamas visų lietuvių, tai yra išnaudotojų ir išnaudojamųjų, vienybės reikalingumas tėra vien priemonė darbininkų klasei idėjiškai pavergti, jos išnaudojimui didinti.

SPALIO REVOLIUCIJA IR LIETUVIAI

Pirmojo pasaulinio karo metais apie 300 tūkstančių Lietuvos gyventojų evakavosi į Rusijos gilumą. Daugelis jų aktyviai dalyvavo Vasario ir Spalio revoliucijose, padėjo gyvenime vykdyti K. Markso idėjas apie socialistinę revoliuciją, apie proletariato diktatūros įvedimą. Tas idėjas propagavo pirmieji lietuvių komunistiniai laikraščiai "Tiesa", "Vilnis", žurnalas "Komunistas". 1918 metais

Voroneže buvo išleistos lietuvių kalba knygos K. Markso ir F. Engelso "Komunistų partijos manifestas" ir K. Markso "Piliečių karas Prancūzijoje".

Po Bresto taikos pasirašymo tūkstančiai evakuotųjų Lietuvos gyventojų, Spalio revoliucijos dalyvių ir liudininkų iš Tarybų Rusijos ėmė grįžti į gimtąsias vietas. Jie pasakojo įspūdžius iš Spalio įvykių, platino parsivežtą komunistinę literatūrą, skatino Lietuvos darbo žmones sustiprinti kovą prieš vokiškuosius okupantus ir jiems tarnaujančius buržuazinius veikėjus.

Lietuvoje gyvenę revoliuciniai socialdemokratai ir iš Tarybų Rusijos sugrįžę bolševikai sukūrė pirmąsias Lietuvoje komunistines organizacijas, kurios 1918 m. spalio 1–3 d. susivienijo savo pirmajame suvažiavime Vilniuje, įkurdamos Lietuvos Komunistų partiją. Nuo to laiko Lietuvos Komunistų partija tapo pagrindiniu marksizmo-leninizmo idėjų propaguotoju Lietuvoje.

TARYBŲ VALDŽIOS SUSIKŪRIMAS

1918 metų pabaigoje Lietuvos darbo žmonės, vadovaujami Komunistų partijos, pakilo į atvirą kovą prieš vokiškuosius okupantus ir vietos buržuaziją. Juos įkvėpė nemirtingos marksizmo-leninizmo skelbtos darbo žmonių išsivadavimo idėjos, Spalio revoliucijos pavyzdys. Jų pastangų dėka buvo sukurta Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika, veikė jos tarybinė vyriausybė priešakyje su Vincu Kapsuku. Didžiojoje Lietuvos dalyje buvo sukurti vietiniai Tarybų valdžios organai.

Tačiau Tarybų Lietuvos respublika išsilaikė neilgai. 1919 m. pavasarį ir vasarą ją pasmaugė užsienio interventai — Antantės vairuojamos vokiečių ir lenkų kontrrevoliucinės ginkluotos pajėgos ir vietos buržuazijos kariniai daliniai. Kontrrevoliucinės jėgos tuo metu buvo daug gausesnės už Tarybų Lietuvos gynėjų raudonarmiečių ir komunistinių būrių jėgas.

Socialistinės revoliucijos pralaimėjimas buvo skaudus smūgis Lietuvos darbininkų judėjimui. Nuo buržuazijos teroro žuvo daug revoliucijos dalyvių, komunistų ir komjaunuolių. Buvo uždaryti legalūs komunistiniai

laikraščiai, daug darbininkų organizacijų veikėjų buvo įkalinti.

DARBAS NESUSTOJO

Tačiau ir į gilų pogrindį nuvaryta Lietuvos Komunistų partija nenutraukė savo revoliucinės veiklos. Ji leido "Tiesą", "Komunistą" ir kitus partinius leidinius, platino atsišaukimus, vadovavo darbininkų profsąjungoms ir kitoms darbininkų klasės organizacijoms. Panaudodama legalias galimybes, Lietuvos Komunistų partija 1922 m. Kaune išleido K. Markso knygutę "Samdomasis darbas ir kapitalas".

Amerikos pažangiųjų lietuvių organizacijos tuo laikotarpiu išleido lietuvių kalba K. Markso veikalus "Liudviko Bonaparto briumerio aštuonioliktoji" ir "Naminis karas Prancūzijoje". Jas parveždavo grįžtantieji į gimtinę pažangieji emigrantai ir skleidė Lietuvos darbo žmonių, moksleivių tarpe.

Periodiniuose leidiniuose "Komuniste", "Kibirkštyje", "Balse" ir kituose Lietuvos Komunistų partija išspausdino nemaža ištraukų iš K. Markso, F. Engelso, taip pat V. Lenino veikalų. 1925-1928 metais LKP CK išleido 18 V. Lenino raštų rinkinių lietuvių kalba. Visa tai padėjo daugeliui darbininkų judėjimo dalyvių geriau susipažinti su marksizmo-leninizmo teorija, giliau suvokti darbininkų klasės vedamos išsivadavimo kovos prasmę.

V. KAPSUKAS, Z. ANGARIETIS IR KITI

Sumaniais marksizmo-leninizmo idėjų propaguotojais buvo žymūs Lietuvos Komunistų partijos veikėjai V. Kapsukas, Z. Angarietis, K. Požela ir kiti. Komunistinėje periodikoje ir atskirais leidiniais jie paskelbė daug savo raštų, kurie kėlė aikštėn buržuazinės ideologijos antiliaudiškumą, įrodinėjo marksizmo-leninizmo mokslo teisingumą.

Daug Lietuvos darbininkų, valstiečių ir inteligentų, kurie 1919 metais patikėjo buržuazijos veikėjų gausiais pažadais, kad buržuazinėje nepriklausomoje Lietuvoje viešpataus demokratinė santvarka, kad bežemiai gaus žemės, kad gyvenime ir prieš įstatymus visi bus lygūs, — iš savo kartaus patyrimo

įsitikino tų pažadų melagingumu. Atėjusi į valdžią Lietuvos buržuazija viską darė, kad įvairiomis spekuliacijomis greičiau praturtėtų, o visas valdžios aparatas — pradedant ministerijomis ir baigiant policija bei kalėjimais — buvo nukreiptas buržuazijos, išnaudotojų klasės interesams ginti, darbo žmonių pasipriešinimui ir išsivadavimo judėjimui slopinti. Vietoje žadėtų demokratiškos laisvių, Lietuvoje ilgus metus siautėjo fašistinė diktatūra.

Taip pati gyvenimo tikrovė gausiais faktais patvirtino marksizmo-leninizmo mokslo, Komunistų partijos nurodomo kovos kelio teisingumą. Komunistų vadovaujami darbininkai metai iš metų kilo į streikų kovą. 1935 metais Suvalkijos ir Dzūkijos valstiečiai paskelbė streiką prieš kapitalistinių monopolininkų plėšikavimą. 1936 metais Kauno darbininkai paskelbė ir įvykdė trijų dienų visuotinį politinį streiką, sudrebinusį fašistinio režimo pamatus. Buržuazijai vis sunkiau darėsi įveikti liaudies pasipriešinimą išnaudotojams.

IR JIE APIE MARKSO IDĖJAS

Įdomu pažymėti, kad dargi išvalgesni buržuazijos veikėjai, susirūpinę liaudies išsivadavimo judėjimo kilimu Lietuvoje, ėmė matyti K. Markso idėjų poveikį visuomeniniame gyvenime. Kunigas Povilas Jakas savo knygoje "Krikščionybės tragizmas" rašė: "Socialinės neteisybės pastaraisiais šimtmečiais krikščioniškoje Europoje šaukėsi dangaus keršto. Tačiau tas klausimas nejudėjo iš vietos tol, kol neprabilo Karolis Marksas su savo bendraminčiais. Tiktai tada, kai, susižavėjęs socializmo programa, proletariatas nusigrėžė nuo krikščionybės ir ėmė jai grasyti, jos vadai suskato veikti; pasigirdo balsas ir iš viršūnių. Iš tikrųjų tačiau už encikliką "Rerum novarum", daugiau tenka padėkoti Karoliui Marksui, negu Leonui XIII" (POVILAS JAKAS. "Krikščionybės tragizmas, p. 93).

Buržuazijos išnaudotojišką santvarką gynę Lietuvos vyskupai ėmė persekioti P. Jaką už šias "ereziškas" mintis, bet teismus buvo jaunasis kunigas, kritikavęs bažnyčios viršūnes už suburžuazėjimą. Po Leono XIII enciklikos

"Rerum novarum" pasirodė visa eilė kitų popiežių socialinių enciklikų. Visų jų tikslas buvo, revoliucinio judėjimo kilimo akivaizdoje, lopyti kapitalizmo žaizdas ir tuo padėti išsaugoti buržuazijos, o kartu ir dvasininkijos, išnaudotojišką gyvenimą ir viešpatavimą.

KAIP JIE VYKDO ENCIKLIKAS

Kaip buvo vykdomi popiežių socialinių enciklikų nurodymai buržuazinėje Lietuvoje, gerai prisimena buvęs Kauno kunigų seminarijos auklėtinis Jonas Ragauskas savo knygoje "Ite, missa est". Jis rašo:

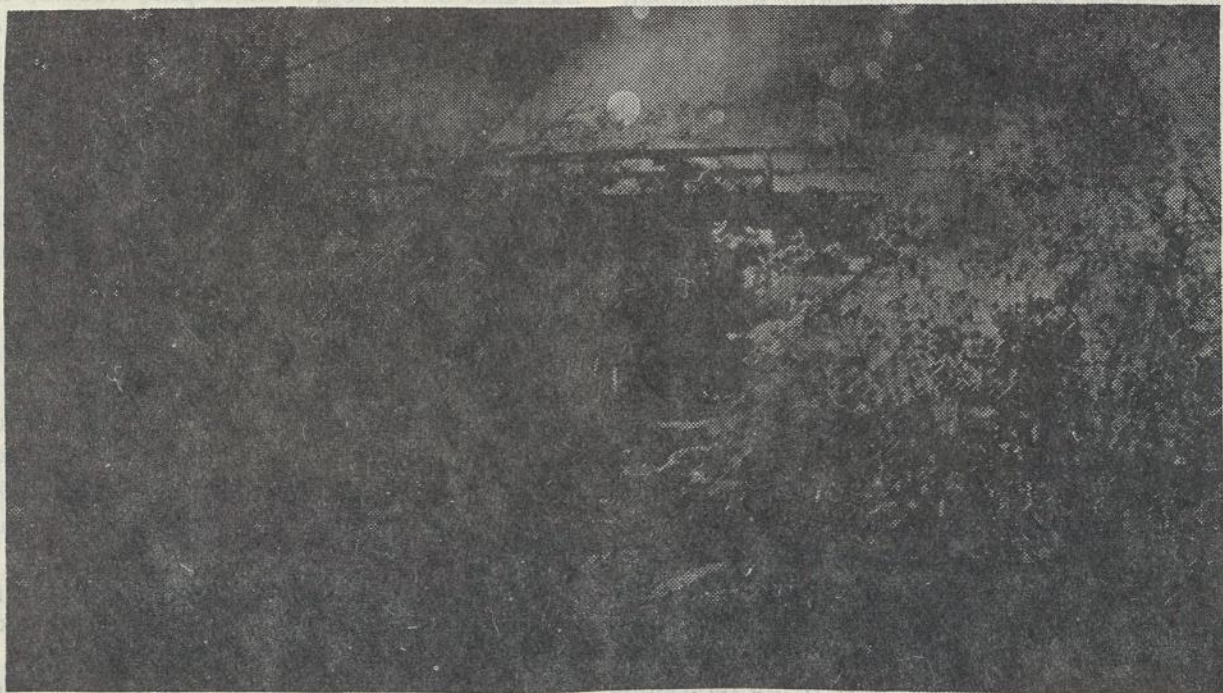
"Komunistinių idėjų plitimas vis dėlto vertė mūsų auklėtojus kartkartėmis nurodinėti mums, kad šiais laikais itin svarbu didesnę dėmesį kreipti į pastoraciją darbininkų tarpe, nes, girdi, jeigu mes žiopsosime, tai juos patrauks į savo pusę komunistai. O "dirbti" su darbininkais — tai reiškia eiti į jų gyvenamas lūšnas ir barakus, kalbėtis su jais, platinėti jų tarpe religinę spaudą, katekizuoti jų vaikus ir pagal išgales juos šelpti" (p. 147).

Seminarijos auklėtiniai lankėsi Kauno fortuose, kur telkėsi nuskurdę darbininkai ir jų šeimos, nešiojo joms maisto likučius nuo

savo stalo. "Vykdymas šią krikščioniškąją labdarybę, — prisimena J. Ragauskas, — aš aiškiai pamačiau, kad mūsų "geri darbai" padėties nepakeičia — tos bulkutės, tie riestainiai ir tas mūsų landžiojimas pas vargšus juk vis tiek iš fortų neištraukia, jų skurdo ir vargo nė kiek nesumažina" (Ten pat, p. 147).

TIKRUOJU KELIU

Ne krikščioniškojo socializmo pasekėjai, ne labdarybės vykdytojai nurodė Lietuvos darbo žmonėms kelią į išsivadavimą. Jį nurodė Lietuvos Komunistų partija, pasirėmusi marksizmo-leninizmo mokslu, Spalio revoliucijos patyrimu. Tas kelias — tai darbo žmonių išnaudojimu paremtos buržuazinės santvarkos nuvertimas ir socialistinės santvarkos sukūrimas. Tuo keliu 1940 metais nuėjo Lietuvos darbininkai ir valstiečiai, pažangieji inteligentai. Kaip tik šiuo progreso keliu žengdama lietuvių tauta pasiekė istorinių pergalų, gimtojo krašto ekonomikos ir kultūros suklestėjimo. Tai ir yra K. Markso idėjų triumfas Lietuvoje.

Ruduo Lietuvoje.

PRAEITIES PRISIMINIMAI

K. ZAKAVIČIENĖ

Mokytoja-pensininkė Kaune

Iš praeities iškyla vaikystės prisiminimai... Tai buvo prieš septyniasdešimt metų. Prisimenu, kai tik žolė laukuose pasirodydavo, ūkininkai skubėdavo išginti į laukus gyvulius, nes kiekvieną pavasarį trūkdavo pašaro. Miestelis, kuriame gimiau, — nemažas. Viso gyveno 90 valakinių ūkininkų (valakas 20 ha). Iš anksto pasamdydavo kerdžių (ustovą), kuris rytais priimdavo atvarytus laukan gyvulius. Su juo kasdien ganydavo septyni piemenys. Kiekvienam ūkininkui tekdavo leisti piemenį kas ketvirtą dieną.

Pavasaris. Gyvulius jau gena į laukus. Man ėjo penkti metai. Tėveliai nusprendė, kad aš jau pajėgsiu piemenauti. Vyresni — sesutė ir broliukas turės padėti tėveliams nudirbti sunkesnius ūkio darbus.

Kerdžius Didžiokas buvo jautrus ir labai geras žmogus. Mane laikydavo pasiuntine prie savęs. Kai į vakarą pavargdavau, net ir panešiodavo ant kupros. Jei tekdavo perbristi per Šventąją, jis visuomet mane pernešdavo. Kai belakstant basomis kojomis paskui gyvulius iš blauzdų imdavo trykšti kraujas (sakydavo — raudoni gaideliai užgiedodavo), Didžiokas išsiimdavo iš savo didelės, per pečius permestos, pašukinės terbos lašinių gabaliuką ir patepdavo juo sutrūkusias blauzdas. Smarkiai skaudėdavo. Jei iš skausmo imdavau verkti, jis glostydavo mano galvutę ir sakydavo: "Neverk, pakentėk, greit bus sveikos ir visai nebeskaudės."

Vyresni piemenys ant manęs pykdavo, kad nepaveju bėgančios namo pas savo mažyčius paršiukus kiaulės ir, kerdžiui nematant, gelyndavo botagu per plikas blauzdas.

Taip slinko vasara po vasaros. Aš augau, tvirtėjau, o bandą vis ganiau. Daug, daug vasarų ganiau, nes mano jaunesni broliukas

ir sesutė buvo liguisti. Tuo būdu ir jų dalia man atiteko.

Kada nereikėdavo ganyti, globojau mažesnius broliuką ir sesutes, taipgi turėjau pagelbėti mamytei atlikti namų ruošą. Mūsų šeima buvo gana didelė — keturiolika vaikų ir tėvai.

Tais laikais ir su maistų būdavo daug sunkiau, negu dabar. Pamenu, ragaišio mama iškepėdavo — Velykom, Kalėdom, Sekminėm ir Šventos Trejybės atlaidams. O koks skanus būdavo mamos keptas ragaišis! Mamytė ir sviesto mums užtepdavo. Laukdavom šių švenčių. Dar ir kaip laukdavom!

Skamos būdavo ir bulvės, padažytos muštardoje (tai iš ruginių miltų išrauginta skysta tešla, sumaižyta su garsvyčiom) arba su svingūnų sutrintu padažu. Viskas tuomet būdavo labai skanu.

Nors ir daug turiu metų, bet vis dėl to ir dabar mane domina šiuolaikinis gyvenimas. Jei kur važiuoju ar einu, visur pasikalbu su žmonėmis. Man labai buvo įdomu sužinoti apie kolūkių ir tarybinių ūkių bandų ganyimą. Vienur kitur pasikalbėjusi su žmonėmis, kurie gano bandas, apsidžiaugiau: pasirodo dabar gano suaugę, apyseniai žmonės. Gano pradieniui, ir į mėnesį gauna pinigais 120–160 rublių, išsigano savo porą karvių, gauna nemokamai žiemai pašaro ir 60 arų žemės daržovėms pasisodinti.

Kleboniško kolūkio bandos piemuo pasakė: "Dabar mums gyvenimas, ne taip, kaip seniau tuose smiltynuose"... Teko kalbėti ir Šakių rajone, ir Turžėnuose su piemenimis. Visur gano suaugę, ir visur patenkinti savo darbų.

Neseniai važiauvau į Veprius. Jonavoje teko apie valandą palaukti keleivinės mašinos. Čia išsikalbėjau su apie 50 metų kolūkiete. Ši

moteris serga širdies nepakankamumu, gauna invalidumo pensiją. Kolūkyje dirba tik vyras ir duktė. Gyvena gana neblogai. Pasakojo, kad jos kaimynai dirba kiaulių fermoje ir vienas asmuo į mėnesį uždirba po 300 rublių. Ji man pasakė, kad dabar ir kolūkiuose įvesta penkių dienų darbo sąvaite; šeštadieniais ir sekmadieniais nuo kolūkio darbų laisvi.

Tarybų Sąjungoje tokių vargšų piemenukų, kaip kad mano vaikystės laikais, nebėra. Jie vasaros metu praleidžia laiką įvairiose stovyklose, poilsio namuose, kurie įsteigti gražiausiose vietose — pušynuose, paežerėse, prie upių, jūrų pakrantėse.

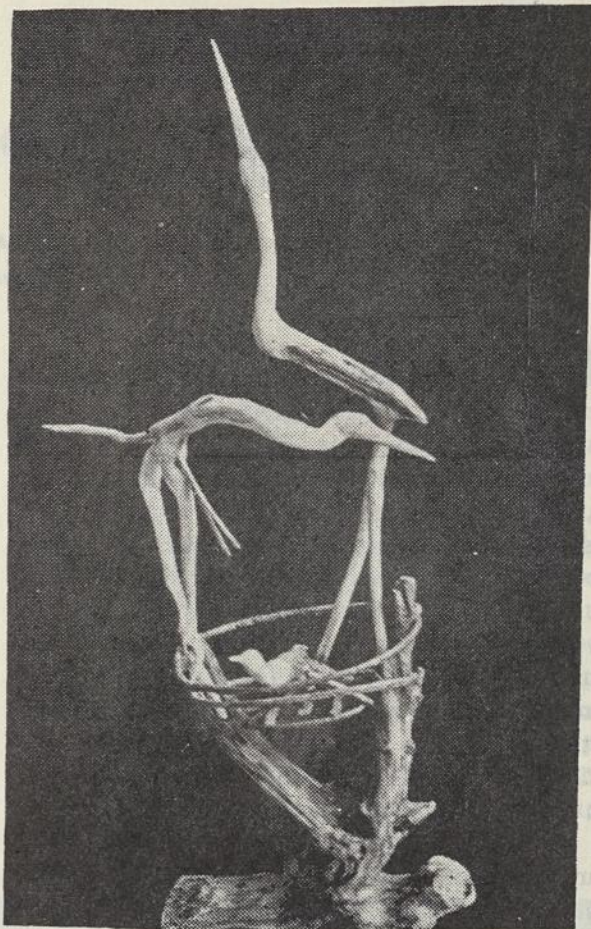
K. Zakavicienės eilėraščiai

PRISIMINIMAI

Išsiilgau, Šventoji, tavųjų krantų,
Pavasario potvynio, pievų plačių,
Kai slėnis dabina geltonas purienas
Praeivis sustoja grožėtis ne vienas.
Skaidraus vandenėlio, dugno smėlėto,
Bangelių sruvenimo, juodo verpeto,
Ir vaikiško juoko ant balto smėlyno,
Lakštučių suokimo šakose karklyno.
Šiandieną tave aš regiu tik sapne,
Likimas man lėmė palikti Tave.

Kad aš mokėčia dainą sukurti,
Skausmus ir džiaugsmus joje įbėti,
Aš apdainuočia Lietuvos pilis,
Kurios mūs bočius nuo priešų gynė.
Šiandien jos dungso lyg nusiminę
Iš jūjų žvelgia sena gadynė.
Aš apdainuočia su dūmais gryčią,
Tamsią pirkaite, gražią gryčią,

Tamsią pirkaite, gražią seklyčią,
Girnas ir piestą - prikaitės turtą.
Kampe pušinę - šluotą užburta,
Prie galo gryčios rūtų darželį,
Diemedžio krūmą, baltą berželį
Viską, aš viską dainon įbėčia,
Ką prisiminti, ašen galėčia.

“Gandrai”. - E. Drusevas, Vilnius.

Ar girdi?

Ar girdi, kaip skamba dainos
Ten, palaukėje rugių?
Tai lietuviškas jaunimas
Lieja džiaugsmą iš širdžių.

Iš krūtinės veržias, liejas
Ir nuklysta tolumon,
Klausos, rodos, girios, kaimas
Jų dainos skambios tyloj.

Julius Butėnas

Šių metų lapkričio mėn. 17 d. Tarybų Lietuvos rašytojai, kultūrininkai ir liaudis mini vieno tauraus kultūros veterano — Juliaus Butėno—60—ąsias gimimo metines. Jubilias yra ne tik žymus rašytojas, istoriografas, bet ir aukšto kalibro kultūrininkas bei visuomenininkas. Už jo nuopelnus visuomenei jam 1965 m. suteiktas garbingas Lietuvos TSR Nusipelnusio Kultūros Veikėjo vardas.

Julius Butėnas yra vaizdingos Dzūkijos sūnus, gimęs Galintėnų kaime, Alytaus rajone. Savo gimtojo kaimo mokykloje jis įgijo ir pirmąsias mokslo žinias. Vėliau tas žinias Julius gilino Alytuje ir Merkinės vidurinėje mokykloje (gimnazijoje). 1929—1934 m. jis studijavo Lietuvos universitete, Kaune, humanitarinių mokslų fakultete. Studijų metais pragyvenimu reikėjo pasirūpinti pačiam, nes iš neturtingų tėvų pagalbos kaip ir negavo. Teko verstis pamokomis, korektūros skaitymu spaustuvėse ir kitais pasitaikančiais darbais.

Baigęs aukštuosius mokslus universitete, Julius Butėnas dirbo daugiausia literatūros dirvoje: rašė apybraižas, apsakymus,

Juliaus Butėno darbo baras

DR. A. PETRIKA

straipsnius, monografijas, biografijas, leido knygas, brošiūras ir t. t. Dirbdamas spaustuvėje, 1932 m. išspausdino savo apsakymų rinkinį dzūkų tarme "Sciklinės gonkos" ir 1933 m. "Prikąstas liežuvis", kuriuose iš demokratinių pozicijų pavaizdavo kaimo tikrovę, mokytojų bei mokinių gyvenimą ir kt. Jis parašė ir 1900—1918 metų Lietuvos teatro istoriją — "Lietuvių teatras Vilniuje". Romane—kronikoje "Mėlyni kareiviai" (1936 m.) gerbiamas rašytojas pavaizdavo Pirmojo pasaulinio karo kaizerinės okupacijos Lietuvoje laikotarpį.

Kiek vėliau, išėjo J. Butėno stambokos knygos apie rašytoją Žemaitę, visuomenininką dr. V. Kudirką, P. Višinskį, Maironį, Napoleoną ir kitus. Kone tuo patim laiku pasirodė jo paruošti literatūros vadovėliai vidurinėms mokykloms, lietuvių kalbos gramatika ir kitos su pedagogika bei visuomene susijusios studijos. Bene tik paskiausias jo stambus kūrinys, tai bendrai su dramaturgu A. Kernagiu 1958 m. parašytoji drama apie proletarinį poetą Julijų Janonį — "Pamilau dangaus žydrumą". Akademinio dramos teatro scenoje ši pjesė išsilaikė apie 10 metų; ji gyva dar ir šiuo metu.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI

Rašyti Julius Butėnas pradėjo gana anksti, dar mokyklos suole. Jo prozos vaizdelių randame hektografuotuose mokinių leistuose laikraščeliuose: "Aušrinėje", "Jaunime", Brooklyne einančioje "Laisvėje" ir kitur. Būdamas ketvirtoje gimnazijos klasėje, jis parašė apie Merkinės mokyklos klerikalinį auklėjimą. Už tai jam teko nukentėti: mokytojai jam net bylą buvo iškėlę. "Po fašistinio perversmo (1926 m.) — sako jubilias — vos neišlėkiau iš gimnazijos, nes naujas direktorius klerikalas grumojo visus atvesiąs prieš dvasios šventos".

Kauno universitete, J. Butėnas studijavo lietuvių kalbą, literatūrą, pedagogiką, etc. Jis priklausė pažangiai "Varpo" draugijai, "Žalgirio" korporacijai, dalyvavo Jaunimo sąjungos veikloje, daug rašė laikraščiuose "Lietuvos žinios", žurnale "Kultūra", almanachuose "Prošvaistė", "Tritas" ir kitur.

1940 m., Liaudies vyriausybės laikotarpiu, J. Butėnas dirbo "Lietuvos žinių" redakcijoje, paskui Švietimo liaudies komisariatas jam pavedė organizuoti Revoliucijos muziejų, o 1941 m., atitinkamai pasiruošęs Maskvoje, jis buvo paskirtas minėtojo muziejaus direktorium. "Bet neilgai direktoriavau — sako apie savę jubilias — įsiveržė hitlerininkai. Nespėjau evakuotis ir turėjau pergyventi visą okupacijos meto košmarą. Du kartus buvau pakliuvęs į kalėjimą (Lazdijų ir Alytaus). Įvairių buvo žmonių: vieni mane skandino, kiti iš vandens traukė (nors ir lig šiol sunku kai kam įrodyti, kodėl manęs nesušaudė...)"

"Metus išgyvenau gimtajame kaime, porą metų (1942 - 1944) mokytojavau (Leipalingio ir Merkinės gimnazijose). Šiaip taip sulaukiau išsivadavimo, Tarybinės Armijos ir Tarybų valdžios grįžimo. Tapau Merkinės gimnazijos direktorium. Surinkau mokytojus, pradėjau naujus tarybinius mokslo metus. Netrukus gavau iš drg. K. Korsako laišką, kad vykčiau Vilniun, esą, sostinėje reikalingi žmonės. Penketą metų (1944-50) dirbau Vilniaus universiteto istorijos - filologijos vyresnioju dėstytoju ir "Pergalės" redakcijos sekretorium... 1951-52 m. dėščiau literatū-

ros istoriją Respub. partinėje mokykloje Vilniuje... Vėliau sudarinėjau literatūros chrestomatijas, pagaliau ir lietuvių literatūros vadovėlį, dirbau lietuvių kalbos žodyno redakcijoje ir t.t. "Tarybų Lietuvos rašytojai", psl. 282).

Šiuo laiku gerbiamasis jubilias jau aštunti metai dirba Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos redakcijoje.

Tarybinės santvarkos metais J. Butėnas sukūrė apsakymų rinkinius: "Juodieji sparnai", "Mokslų kandidatas" ir kitus, demaskuojančius klerą ir lietuvių buržuazinius nacionalistus. Bendrai su J. Macijauskų parašė knygą "Už liaudies laimę", išspausdino kelias populiarias brošiūras apie žinomus rašytojus (T. Ševčenką, K. Būgą, Maironį ir kitus).

Šių metų pabaigoje J. Butėnas išeina į pensiją. Ta proga jis savo laiške rašo:

"Šiemet išeis mano prozos rinktinė — jau spaustuvėje. Mat, artinasi 60-metis, tai leidykla ta proga išleidžia knygą. Kai minėjau 50 metų, galvojau per 10 metų kalnus nuverst, o dabar matau — šnipšt! Dabar dedu viltis į pensininko padėtį: išeisiu į pensiją, turėsiu laisvo laiko, sutvarkysiu, kas iš anksto parašyta, parašysiu naujų dalykų... Memuarinių dalykų aš galėčiau duoti nemažai. Esu užplanavęs įvairių temų, tik vis reikia laiko. Po darbo įstaigoje, grįžęs negali išvystyti tempo. O gal ir amžius kaltas?"

Atrodo, jog mūsų gerbiamasis jubilias išėjęs į pensiją nemano padėti savo plunksnos į šaldytuvą, bet ruošiasi naujiems dideliems darbams. Bravo, Drauge Juliau! Sveikindami šio garbingo jubiliejaus proga, linkime dar daug vaisingų metų, stiprios energijos, geros sveikatos ir sėkmės kūrybinio darbo bare!

APSAKYMAS

J. PETRONIS

ŠVIESUS PAVEIKSLAS

Vieną vakarą, grįžęs iš lauko namo, priemenėlėje radau betūpčiojančią ir bedūsaujančią Varnelienę.

— Kas nutiko, tetule?

— Bėda, Tamošiuk. Žadėjau paraugti agurkų, o rėčkelės štai nebėra.

Vargšė mano geroji senutė! Kaip pastatė pavasarį išplovusi tą agurkinę rėčkelę, taip ir užmiršo. O ši, priemenėlės kampe bestovėdama, ėmė ir perdžiūvo. Ne tik perdžiūvo, bet, vos pajudinta, dargi sugriuvo.

— Teks, Tamošiuk, tau pas Benadą nueiti.

Teks, tai teks. Kitą dieną susižėriau rėčkelės šulelius į pusmaišį ir išėjau pas meistrą. Benediktas Šemeta, žmonių tiesiog vadinamas Benadu, gyveno "kazokuose", atseit, Bėržiškiuose, atokiai nuo kaimo ir kelio stovinčioje pasišiaušusioje, primerktomis akimis trobelėje.

Kol pasiekiau tą trobelę, spėjau viską permąstyti, ką kada ir kur buvau apie Šemetą girdėjęs. O žmonės apie jį buvo nekokios nuomonės. Pirmiausia, tas Benadas — bedievis: nevaikščioja bažnyčion, neina velykinės, nepriima kalėdojančio kunigo. Be to, Benadas dar ir čerauninkas, blogas akis turįs žmogus: jeigu tik pasigrožės kieno nors gyvuliu, gali būti tikras, jog šis nunyks...

Su tokiu — bedieviu ir čerauninku — nelabai kas norėjo bendrauti. Beržiškiečiai, ypač prietaringesnės moterys, Šemetos šalinosi. Tiesą sakant, šalintis jo per daug ir netekdavo — Benadas retai kada iš savo trobelės tepasi-traukdavo, nebent tik krautuvėn ar turgun išeidavo.

Kad ir nemėgo žmonės Benado, bet ir apsieiti be jo negalėjo. Mat, jis beržiškiesiems,

dideliems alaus mėgėjams, buvo dažnai reikalingas — dirbo ir remontavo bačkas. Būdavo, kad padarys ažuolinę, kad apkals ją lankais, pilk pasiučiausių alų — nesprogs. Ne tik bačkasalui Benadas dirbdavo, bet ir kubilus agurkams ar kopūstams, dailias statinaites taukams, rėčkas žlugtui ar liuobai ir kitokius panašius namų apyvokos daiktus. Meistravo gerai ėmė nebrangiai, tad darbo turėdavo per akis.

Visas Šemetos trobelės pašalys iš tolo margavo puikiais įvairiaspalviais jurginiais. Į juos žiūrint, galima buvo pamanyti, jog ta trobelė pilna tokių pat gražių merginų. Tik jokių merginų čia nebuvo. Benadas gyveno visiškai vienišas, ir pats tuos jurginus kiekvieną pavasarį sodindavo, pats juos puoselėdavo, pats vienas jais ir gėrėdavo.

Staptelėjęs pasigrožėti jurginiais, išgirdau gale trobos pavietėlyje, bumpsint. Meistras didžiuliam kubilui varė lankus.

Bumpt, bumpt, bumpt! Cinkt, džergšt! Kniedės neišlaikė, lankas trūko ir nukrito žemėn.

— Aš visada sakiau: niekad nešerk paskutinio smūgio, nors ir labai norėtum — truks! — pradėjo man aiškinti Šemeta, nors dar su juo nė pasisveikinti nespėjau.

Jis numetė kūjelį, atsisėdo ant trinkos ir nepatenkintas žiūrėjo į išsikėtusį lanką. Paskiau susigraibė kapšiuką, prisikimšo pypkelę ir, tik atsakantį dūmą išpūtęs, paklausė:

— Tai ką gi čia, žmogau, man atnešei?

— Rėčkelė sugriuvo, dėde, — ir iš pusmaišio iškračiau šulelius, lankus, dugnelį.

— Lankus teks užtraukti naujus, žmogau,

— taviעי kiauurai perrūdię. O pats iš kur?
— Iš Lepšiškių, dėde.

— A-a, vadinasi, kaip ir kaimynas. Kieno gi tu, žmogau?

— Aš pas Varnelienę prisiglaudęs. Adomaitienės Tamošiukas.

Minutę šemeta dūmijo, ir per tą laiką galėjau gerai į jį įsižiūrėti. Tai buvo nesušaukštas, plačiaapetis, gyslotomis rankomis seniokas. Jo akys, nors ir čerauninko, niekuo nesiskyrė nuo kitų žmonių akių, ir jis pats niekuo nesiskyrė nuo kitų tokio pat amžiaus seniokų, nebent tik randu apatinėje lūpoje. Tas randas, — pastebėjau iš karto, — savotiškai iškreipdavo jo šypseną, veidui teikė kažkokią skausmingą išraišką.

— Ar ne tu vaikštinėjai pas Jurgį Lygelę knygu? — netikėtai pasiteiravo šemeta.

Aš nustebeęs linktelėjau galvą ir susidomėjęs laukiau, ką dar pasakys meistras. Tačiau jis nieko man nebeapasakė, tik priminė:

— Rėčkelės atėik sekmadienį.

Išėjęs į kiemelį, sustojau dar kartą pasigrožėti jurginiais.

— Tamošiuk, palauk! — šūktelėjo meistras ir, nuskynęs du puikiausius žiedus, padavė man.

Juos pamačiusi, Varnelienė net pašoko:

— Benadas, kai sužinos, tau gyvam galvą nusuks.

— Nenusuks, tetule, — ir paaiškinau, kaip buvo.

— Nežinau, kuo tu jam įtikai. Jis ne bet ką apdovanoja jurginiais.

Kai atėjau atsiimti rėčkelės, pavietėlyje bumpsėjimo nesigirdėjo. Meistras sėdėjo troboje ir vartinėjo kažkokią knygą.

— Ar skubi? Ne? Tad sėskis, Tamošiuk. Tu, girdėjau, knygas myli. O šitokią ar esi skaitęs, žmogau?

Benadas atvertė pirmąjį puslapį, ir aš permečiau jį akimis: "Inkvizicija, arba atpirkimas žmonių nuo šėtono. Parašė kun. V. Dembskis. Išleido lietuviai Amerikoje, Scranton, 1909".

— Neskaičiau, dėde.

— Paskaityk, būtinai paskaityk! Šventoji dvasia taip neapšvies tau proto, žmogau, kaip ši knyga. Gera knyga, brangi knyga, — ir jis su meile bei pasigėrėjimu paukštelėjo delnu per viršelius. — Nepigiai ji man atsėjo...

Aš žiūrėjau šemetai į akis, tačiau ne ką iš tos jo kalbos tesupratau.

— Sakau, nepigiai atsėjo. Pinigų, teisybę pasakius, už ją neišmečiau, sumokėjau kuo kitu, žmogau, — ir, skausmingai nusišypsojęs, bakstelėjo pirštu į savo sužalotą lūpą. Buvo taip. Dar apyjaunis būdamas, aš zakristijonavau pas vieną kleboną. Savo parapiją jis ganė stropiai. Krypstantiems į bedievystę, tekdavo ne tik rūsčių jo žodžių pasiklausyti, bet ir kleboniškos lazdos paragauti. Kartą, tvarkydamas zakristiją, po mišiolu radau paklištą štai tą pačią knygą. Atverčiau kur pakliuvo, žiūriu — paveikslėlis: vienuolis naujarmatę per išpažintį glamonėja!

Tai va, žmogau, kokias knygas, tariau sau, mūsų dvasiškasis tėvelis skaito! O kodėl man nepaskaityti? Aš tą knyguzę — į antį! Ir skaitinėju sau vienas paslapčia. Gal būčiau paskiau atgal ją į vietą padėjęs, bet išėjo kitaip.

Nebaigus skaityti, užsipulė mane klebonas: "Kur knyga?" Aš miikt, miikt. Atiduosiu, pagalvojau, tiek ir bematysiu, o taip norėjos iki galo perskaityti. Tad ir sakau: "Nežinau, dvasiškas tėveli..."

"Ak, nežinai? Tuoį susižinosi, eretike!" Ir, nusitvėręs savo gumbuotą lazda, kad ims mane šventinti, žmogau, kad ims šventinti. Ir su kiekvienu kirčiu vis klausia: "Kur knyga?"

Kaltas būdamas, priešintis nedrįsau, tylėdamas kenčiau smūgius. Pagaliau klebonas, išėjęs iš kantrybės, šveitė man tiesiai į dantis, žmogau. Iš perskeltos lūpos pasipylė raudoni burbulai.

Kad ir nuolankus bažnyčios tarnas buvau, tačiau nebeištverčiau: spioviau kraujais į kleboną ir išlėkiau iš zakristijos. Jeigu taip žmonės atperkami nuo šėtono, tariau sau, geriau pasilikti su šėtonu, negu su klebonu.

Tai, mat, žmogau, kaip aš pirkau tą knygą ir kuo už ją mokėjau. Neškis, pasiskaityk. Tik, žiūrėk, kad jos tavoį Varnelienė po pečium nepamestų — ji irgi bobelė dievo-baiminga.

Palydėdamas per kiemelį, šemeta, kaip ir aną kartą, vėl nuskynė dvi pačias gražiausias jurginų galvas ir, jas man paduodamas, pradėjo byloti:

— Žmonės mane laiko bedieviu, čerauninku. Jie taip kalba tik todėl, kad nesupranta,

Šviesa No. 4, 1968

kas yra tikrasis dievas, nežino, kur jo ieškoti. Tikrasis dievas — tai šis jurgino žiedas, šis dangaus mėlyne plaukiantis debesėlis, krūmuose giedanti lakštingala, pievoje dūzgianti bitelė, ant smilgos mirgantis rasos lašelis. Šis dievas niekad nepyksta, niekam nekeršija, pripildo žmogaus širdį palaimos, pakelia ją nuo žemės. Jeigu žmonės išpažintų tokią dievą, kaip mano, nebūtų pasaulyje neapykantos, keršto, kraujo...

Skaičiau Šemetos knygą iš lėto, stengdamasis viską kuo geriausiai perprasti. Ir prieš mane atsivėrė tolimų amžių siaubingos, kruvinos piktadarystės, padarytos dievo vardu. Plaukai man šiausės, nugara ėjo pagaugais, kai mažiau apie tas kančias, kurias turėdavo iškęsti persekiojami, torturuojami, laužuose deginami žmonės vien už tai, kad jie nepakludavo šventųjų tėvų valiai, kad juos įtardavo bendraujant su piktosiomis dvasiomis. Baisus man pasirodė kunigų dievas, ypač palyginus jį su tuo dievu, kurį Šemeta matė gėlės žiede, girdėjo paukštelio čiulbėjime.

Saulė, įspindusi pro langelį, savo šypsena palietė man veidą, ir aš pabudau. Kokia šiandien diena? Aha, sekmadienis. Į darbus nereikės eiti. Tai ką gi veiksiu? Prisiminiau, jog ruošiaus parnešti Šemetai knygą. Ją perskaičiau galas galan, kai kurias vietas netgi pakartodamas.

Tuo metu į trobą įėjo susirūpinusi Varnelienė:

— Nelaimė, Tamošiuk...

— Kas, tetule? — pašokau, blogos nuojautos nudiegtas.

— Benado nebėr...

— Kaip tai — nebėr?

— Nebėr, naktį sudegė...

Kiek įkabindamas, pasileidau į "kazokus". Ten, kur stovėjo Šemetos trobelė, beriogsojo aprūkę krosnies likučiai, krūva pelenų, keletas baigiančių gruzdėti nuodėgulių. Ties ta vieta, kur buvo slenkstis, gulėjo suanglėjęs meistro kūnas su už galvos suimtomis rankomis. Matyt, bebėgdamas į lauką, jis užtroško ar jį užgriuvo perdegę lubos. Ir jurginai, puikieji jurginai, ir tie iki vieno buvo žuvę...

Taip, nebėra Benado... Nebėra bedievio ir čerauninko... Kaip visi atskalūnai senaisiais amžiais, taip ir jis, kažkokios lemties ištiktas, baigė gyvenimą ugnyje...

Gaisravietėje stoviniavo keletas sutrikusių žmonių, nežinančių, kaip elgtis, ką daryti. Benado trobelė užsidegusi prieš pat aušrą. Tie, kurie pirmieji pamatė pašvaistą, pamane, jog galulaukėse naktigoniai laužus kūreną. O kai suprato, kas iš tikrųjų atsitiko ir atlėkė į nelaimės vietą, viskas buvo baigta — nei Benado, nei trobos... Iš kur kilusi ugnelė, vienas dievas nežinąs. Vienų nuomone, greičiausiai, pat Benadas iš savo pypkės užkrėtęs, nes jis ir naktimis mėgęs rūkyti. Kitiems atrodė, kad tiesiog dangaus tėvas nubaudęs tą bedievį ir čerauninką. Antai, kartą jis pakalbinęs Žostautienės berniukštį, paglostęs jam galvelę ir į trečią dieną vaiką taip ėmęs tampyti priemėtis, jog per savaitę negyvai užtampęs. Visas kaimas girdėjo, kaip Žostautienė, rankas virš galvos užlaužusi, keikė Benadą, šaukdamosi tam bedieviui dangaus atmonijimo...

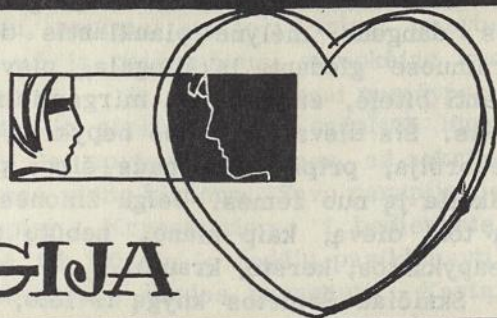
O kad daugiau būtų tokių bedievių, pagalvoju sau vienas, susigrauzęs dėl Benado mirties, tada nebūtų pasaulyje tiek neapykantos, keršto, kraujo...

Gerai žmonės (tiesa, ne patys geriausi katalikai) suanglėjusius Benado palaikus palaidojo Lepšiškių kapinių kampelyje. Palaidojo paprastai, tyliai.

Taip ir liko pas mane toji knyga, už kurią Benadas buvo užmokėjęs sužalota lūpa ir, gal būt, dėl jos mirė baisia mirtimi. Tai buvo pirmoji tikra knyga, kurią aš įsigijau, nors įsigijau ir tokiomis nepaprastomis aplinkybėmis. Nubangavo virtinės metų, nuplaukė dešimtmečiai, tačiau ją, žmonėms padedant, man iki šiol pavyko išsaugoti. Dabar ji stovi lentynoje greta mėgstamiausių ir garbingiausių mano knygų. Kiekvieną kartą, kai atskleidžiu jos pageltusius puslapius, ji man iš senų atsiminimų šukelių padeda sudėlioti šviesų tauriojo Benado paveikslą.

A. ALEKSEIČIKAS
gydytojas-psichiatras

MEILĖS PSICHOLOGIJA

Apie meilę rašo poetai, filosofai, pedagogai. O ką apie meilę galėtų tarti gydytojas? Yra toks mokslas psichoterapija (gydymas be vaistų, vien psichologine įtaka). Psichoterapeutas labiau nei kurios kitos specialybės atstovas gali įsiskverbti į žmogaus sielos gelmes (žinoma, jeigu pacientas yra nuosirdus, atviras). Be abejo, pacientas įsimylėjęs. O meilės jausmas – vienas iš sudėtingiausių psichikos reiškinių, suteikias daug laimės, o kartais ir nemažą kančių. O tai pažeidžia sveikatą ir psichiką.

Psichoterapeutinis požiūris į meilę supažindina mus su jausmų dinamika, dramatine įtampa ir kraštutinumais. Jis gali mums padėti išvengti daugelio klaidų gyvenimo kelyje. Aš kaip gydytojas dažnai susiduriu su neišprusimu šioje srityje. O juk tai rimtai pakenkia meilės jausmo išbuvojimui. Anai 60 - 80 moterų vienaip ar kitaip kenčia nuo meilės jausmo šaltumo, vyrams pasitaiko kitokių nukrypimų nuo normos, dėl ko jie taip pat nejaučia pasitenkinimo.

Daugelis jaunų žmonių įsimylėję (ypač pirmą kartą patyrę šį jausmą) tarytum pasimeta, kartais visiškai nesiorientuoja ir daro žymiai daugiau klaidų, negu būtų galima leisti.

Meilės sąvoka labai plati, tarp kitko, kaip ir daugelis kitų psichologinių sąvokų ji neturi savo mokslinio apibrėžimo. Siauresne šio žodžio prasme, meilė – jausmas, suteikias daug džiaugsmo, kai greta mylimas žmogus, kai norima aukotis, kai norima pažaboti savo egoizmą.

Visokia gali būti meilė: meilė tėvams, vaikams, draugams ir t.t. Pagaliau įvairiais to paties žmogaus gyvenimo periodais meilės jausmas gali būti skirtingas. Vienoks jis, kai tau šešiolika metų, kitoks, kai jau dvidešimt šešeri. Žodžiu, labai turtinga ir labai įvairi šio jausmo dinamika.

Bet kiekvienas žmogus šį jausmą pergyvena taip individualiai ir nepakartojamai, kad joku būdu neleistina savo jausmų sutapatinti arba nekritiškai lyginti su kitų žmonių pergyvenimais bei gretinti su koku nors aprašymu romane.

Šiuolaikinė psichologija teigia, kad meilės jausmas, seksualinės meilės jausmas žmogui labai svarbus. Tik nedaugelis žmonių gali pajusti tokius pat stiprius pojūčius kitose srityse. Ir tai tik mene (muzikoje, teatre, literatūroje, dailėje ir t.t.), moksle, visuomeninėje veikloje...

Anot psichoterapijos, meilės jausmas būtinas visapusiškam žmogaus asmenybės vystymuisi. Jis padeda žmogui geriau pažinti savąjį „aš“, žadina

jo geriausius jausmus, ištraukia iš individualizmo lukšto, parodo plačias jo, kaip asmenybės, galimybes.

Taikomoji psichologija teigia, kad net iki šiol iš meilės tikimasi mažiau, nei ji iš tikrųjų gali duoti. Tačiau ar kiekvienam ji gali duoti „labai daug“? Ar kiekvienas sugeba mylėti? Kodėl Larošfukas sakė, kad meilė – tai vizija, apie kurią visi kalba, bet niekas jos nematė? Kodėl yra daug žmonių, kurie apskritai netiki meile? Ar būtina kiekvienas turi „susirgti“ šiuo jausmu?

Deja, yra žmonių, apskritai nesugebančių mylėti arba nesugebančių vos vos... Kad mylėtumėi, maža būti vien žmogumi. Reikia būti pakankamai išaugusia asmenybe. Ne visi žmonės tiek išsivysto, kad sukauptų savo psichikoje žinių, jausmų lobius. Psichinio gyvenimo neturtingumas neleidžia patirti meilės jausmo turtingumo. Meilė tada pakeičiama juslingumu, bet ir juo greitai persisotinama.

Bet meilė kartais gali išsivystyti net ir tada, kai žmogaus psichinis gyvenimas labai daugialypis ir įvairus. Spręsdamas iš savo, kaip gydytojo, praktikos, galiu teigti, kad tik maža jaunimo dalis bent kiek supranta, kaip pasiruošti tam atsakingam gyvenimo laikotarpiui, kai žmoguje pabunda galingos jėgos, kurių jis dar neišmokęs valdyti, kuris jam atrodo svetimas, nepatirtas ir net baugina. Aklaį pasiduodami šiems jausmams, galime patirti daug karčių nusivylimų ir nelaimių, kurios apkartins daug gyvenimo metų. Daug pavojų būtų galima išvengti, jei mergina ar vaikas žinotų meilės psichinių procesų dėsnius ir sąlygas. Jei nebūtų bent vienos tos sąlygos ar priežasties, meilės jausmas gali susilpnėti arba visai žlugti.

O pagrindinės sąlygos būtų šios:

1. Teisingas žmogaus asmenybės ir jo psichinės struktūros išsivystymas.
2. Galimybė išbuvoti meilės jausmui.
3. Sugebėjimas gyventi su mylimu žmogumi, sugebėjimas apskritai sugyventi su žmonėmis, rasti su jais bendrų interesų.

Keli žodžiai apie žmogaus asmenybės struktūrą. Jei žmogaus organizmo skeletas taip sudarytas, kad visi organai galėtų tarpusavy funkcionuoti, tai ir žmogaus psichinė struktūra turėtų būti kažkaip organizuota.

Anot psichologijos mokslo, asmenybė – tai psichinių bruožų derinys, tai sugebanti protauti būtybė.

Pagrindiniai asmenybės bruožai - tai proto ir charakterio bruožai. Proto bruožai: žinios, intelektualiniai įsitikinimai, interesai, inteligentiškumas. Charakterio bruožai: temperamentas, moralė, reakcijų greitis, valia, aistros, veiksmo motyvai, visuomeniniai, kultūriniai, emociniai įpročiai. Ypač svarbus asmenybės bruožas - sugebėjimas vertinti savo veiksmus ir poelgius.

Taigi, visi šie bruožai ir sudaro asmenybės struktūrą. Asmenybės ašis gali būti įvairūs potraukiai, instinktai, idėjos, norai, aistros, įsitikinimai, interesai, temperamento bruožai. Įvairių žmonių psichinės struktūros būna skirtingos. Tai priklauso nuo to, kokia yra pagrindinė varomoji jėga žmoguje, kokie bruožai labiau išsivystę. Yra labai palankių psichinių struktūrų, kad meilės jausmas išbujuotų teisinga kryptimi. Bet būna ir kitokių psichinių struktūrų, kurios, jei taip galima pasakyti, nesudaro meilės jausmui palankių sąlygų. Pavyzdžiui, charakterio uždaramas, polinkis į savianalizę, mažas gyvenimiškas aktyvumas, skurdi fantazija, menkas grožinės literatūros pažinimas.

Štai visai neseniai vienas mano pacientas tarp kitko nusiskundė, kad jo meilė jam atrodanti pilkšva, vienpusiška, nesuteikianti jam laimės. Jo nuomonė ir nuotaikos šiek tiek pasikeitė, kai jaunuolis perskaitė kelias rekomenduotas knygas, kai pasistengė praplėsti savo interesų akiratį. Žodžiu, kuo daugiau harmonijos, turtingumo asmenybės dvasiniame gyvenime, tuo didesnis "pasisekimas meilėje". Nereikia manyti, kad užtenka tik sulaukti 17, 18 ar 20 metų, kai meilė pati savaime tavyje atsiskleis.

Meilės jausmas visuomet pereina kelis išsivystymo etapus. Visi šie etapai svarbūs. Kiekviena etape jauną žmogų pasitinka savotiški pergyvenimai ir sunkumai. Šiuos etapus schematiškai galėtume taip suskirstyti:

1. Pirmasis etapas prasideda dar vaiko amžiuje, kai pradeda domėtis aplinkiniu pasauliu, žmonėmis, bendraamžiais, kai norime bendrauti su jais. Visa tai reikia labai skatinti.

2. Antrasis etapas - susidomėjimas priešingos lyties asmenimis. Kartais tai būna labai anksti, vos sulaukus 6 - 8 metų amžiaus. Nesišaipykime iš to. Nedrauskime. Tai natūralu. Drausdami galime tik suardyti harmoningą vystymąsi.

3. Trečiasis etapas - jausminis potraukis, susižavėjimas priešingos lyties asmenimi. Su mylimu žmogumi norima būti drauge, jausti jo švelnų žvilgsnį, glamones. Mylimasis asmuo idealizuojamas. Dėl jo norime aukotis, įvykdyti žygdarbi. Tai maždaug 13 - 18 metų amžiaus. Tai visiškai natūralus pasiruošimas būsimums jausmų audroms. Šis etapas nepavojingas tada, kai jausmai tramdomi, kai akylai neatsiduodama užplūdusiems jausmams. Lytiniai santykiai paaugliams labai pavojingi ir visiškai neleistini. Mat, pavyzdžiui, vėliau tokiems žmonėms nebesuteikia jokio pasitenkinimo psichinis bendravimas su kitos lyties asmenimis. Vaikinas, o vėliau ir vyras nebeturi psichinio potraukio prie moters. Mes, gydytojai, čia susiduriame su vadinamuoju meilės psichinio alkio reiškiniu.

4. Ketvirtasis etapas - ne tik jausminio, fizinio, bet ir stipraus psichinio potraukio atsiradimas. Į žmogų, kaip ir apskritai į gyvenimą, mes žiūrime tarytum jau kitomis akimis: ieškome gilumo, vidinio turinio. Žmoguje skleidžiasi jo gražiausi, ge-

riausi jausmai, jis jautrus gėriui. Besimylintieji vienas kitam suteikia daug laimės vien žvilgsniu, šypsniu, dėmesiu.

5. Penktasis etapas - natūralus pasipriešinimas potraukiui. Kartais tai būna dar prieš ketvirtąjį etapą. Šis etapas ypač įsidėmėtinas merginoms. Europinės auklėjimo sistemos sąlygomis, atsiradus stipriems jausmams, savaime žmoguje kyla natūralus pasipriešinimas. O atsiradusi potraukį jaunuolis supranta tarytum kažkokią prievartą. Užtuot valdęs savo jausmus, jis juos slopina. Tai neteisinga. Noriu priminti, kad pakeisti save mes galime tik pagal psichologijos dėsnius. Jausmų slopinimas gali ilgam užšaldyti šį jausmą. Dėl to daugeliui moterų išsivysto jausminis šaltumas. Štai 27 metų pacientė skundėsi, kad nežiūrint to, jog seniai ištekėjusi, myli savo vyrą ir vaiką, fizinis vyro artumas jai nemalonus. Dėl to ji visuomet blogos nuotaikos.

Arba dar. Septyniolikmetis vaikinas M. skundėsi, kad jis nuolat susierzinęs, pats savęs nekenčia ir net nenori gyventi. Tai atsitiko todėl, kad neteisingai slopindavo bet kokį susižavėjimą ar domėjimąsi merginomis.

Šeštasis etapas. Sulaukus 22 - 26 metų, išsivysto harmoningas potraukis, kuriame derinasi dvasinis, fizinis ir jausminis žmogaus pasauliai.

Kaip matot, šis kelias gana ilgas, čia reikia žinių, savitvardos, jausmų kultūros. Tačiau per visą tą ilgą kelią ne tik išsivysto meilės jausmas, bet ir žmogus tampa pilnavertė, harmoninga asmenybė.

Taikomoji psichologija yra už protingą savitvardą jausminiuose santykiuose. Didelė seksualinė laisvė pavojinga ne vien meilei, bet ir asmenybei. Per ją atsiranda psichopatija, nevalingumas, iškrypimai ir t.t. Susitvardymas ugdo žmoguje tokius vertingus bruožus, kaip pasiaukojimas, savo norų apribojimas vardan kito žmogaus ir t.t.

Ir dar viena svarbi meilės sąlyga - pergyvenimų intymumas, įgimtas gėdos jausmas. Jeigu jaunuolis giriasi savo "pergalėmis" ir "meilės žygiais", aišku, kad jo jausmas nenormalus, nesveikas. Dažnai tokie žmonės, patyrę meilėje psichologinių sunkumų, kreipiasi į gydytoją. O jei ir nesikreipia, tai aš įsitikinęs - laimės jausmo jie nepatiria.

Bet štai, sakykim, žmogus įsimyli ir yra mylimas. Ar tai garantuoja jam laimę? Deja, ne. Jei rūpestingai nesaugosime savo jausmo, jei nesiaukosime vardan jo, jei nesugebėsime prisitaikyti ir suprasti šio jausmo pasikeitimų, tai pagal klasikinius psichologijos dėsnius meilės jausmas gęsta ir blėsta.

Kaip išsaugoti meilę? Viena iš svarbiausių sąlygų - mokėti gyventi su mylimu žmogumi ir apskritai su žmonėmis. Yra žmonių, kurie dėl savo nesugyvenamumo ir charakterio negali būti nei patys laimingi, nei kitam suteikti laimės meilėje ir šeimyniniame gyvenime. O juk dar ir be to reikalingi bendri interesai, idealai, idėjos, pergyvenimai. Bet tai jau kito pokalbio tema.

Ir dar pora žodžių. Ar galima gyventi be meilės? Žinoma, galima. Bet sunkiau, ypač bendraujant su žmonėmis. Meilė - viena svarbiausių žmogaus asmenybės poreikių. Tik ji neturi sugniuždyti žmogaus, suardyti jo sudėtingos ir lankščios struktūros.

IEVA MIZARIENĖ,
Centro sekretorė

LLD veikalas

Džiugi žinia visiems nariams, kad Jono Gasiūno knyga "Mano dešimtmečiai Amerikoje" jau atspausdinta. Šią knygą nariai gaus už 1968 metus, ir ji turėtų mus neužilgo pasiekti. Tikimės, kad ją kuopoms bus galima išsiuntinėti prieš pabaigą metų.

Todėl, mieli nariai, tie, kurie dar neužsimokėjote duoklių už 1968 metus, stenkitės kuo veikiausiai tai padaryti. Knyga bus siuntinėjama tik tiems nariams, kurie duokles už šiuos metus yra pilnai užsimokėję.

Kaip matėme iš recenzijos "Laisvėje", knyga mūsų nenuvils. Skaitydami ją, prisiminsime ir savo praeities veiklą pažangiąjame judėjime.

* * * *

Norisi paskatinti visus narius dalyvauti kuopų susirinkimuose lapkričio ir gruodžio mėnesiais. Žinote, kad balsavimas už 1969-1970 metų Centro Komitetą vyksta nuo lapkričio 1 d. iki gruodžio 15 d.

Smagu, kad turime devynis kandidatus į Centro Komitetą. Nariai turėtų labai rimtai pakalbėti, kurie septyni iš jų yra tinkamiausi eiti Centro Komiteto pareigas. Kandidatuoja šie: Ieva Mizarienė, K. Petrikienė, A. Bimba, J. Grybas, J. Gasiūnas, P. Venta, P. Buknys, V. Bunkus ir L. Kavaliauskaitė.

Į alternatus turime aštuonis kandidatus, iš kurių reikia išrinkti keturis. Kandidatuoja: S. Večkys, P. Šolomskas, J. Lazauskas, Anne Yakštis, J. Kunca, M. Stakovas, P. Bečis ir K. Yenkeļiņienė.

* * * *

Laikykime susirinkimus kiekvieną mėnesį. Nariai susirinkimus lankys, jeigu valdyba bandys juos padaryti įdomiais. Pavyzdžiui, galėtume paskirti vieną narį kokių nors dienos

klausimu skaityti paskaitą, po kurios galėtų išsivystyti diskusijos. Arba, galima vienam nariui paskaityti kurį nors svarbesnį raštą iš "Šviesos", o jų yra daug.

Man patinka LLD Chicagos 19 kuopos tvarka. Jie visuomet bando įnešti ką nors naujo į susirinkimus, ar tai dienos klausimu, ar šiaip kokia nors tema vieno žmogaus įvadą, kad paskiau visi nariai galėtų padiskutuoti. Žinoma, tai darant, reikia vengti nuobodumo, kad kiekviename mitinge neišeitų tik vieno žmogaus kalba.

* * * *

Svarbiausia kiekvieno nario užduotis, tai rūpintis savo Draugija. Mums reikia niekuomet nepamiršti, kad narinės duoklės labai mažos, o gauname puikų žurnalą keturis kartus į metus, taipgi ir bent vieną knygą į metus, o dažnai ir dvi. Pinigiškai vertinant, gauname daug daugiau negu įmokame. Tokiu būdu stenkimės Draugijai atsilyginti, laiks nuo laiko paaukodami jai dolerį kitą.

O kiekvienos kuopos pareiga surengti bent vieną pobūvį į metus Draugijos naudai. Ką sakote, kuopų valdybos?

* * * *

Teisingai pabrėžė "Šviesos" redaktorius ir Centro Komiteto narys Antanas Bimba neseniai "Laisvėje" Krisluose:

"Lietuvių Literatūros Draugijos vaidmuo mūsų pažangiųjų laikraščių vajuose didelis ir garbingas. Todėl nė vienai dienai neprivalome pamiršti ir jos reikalų... Mūsų LLD turi ilgas, gražias tradicijas. Jai jau 53 metai... Per tą visą laiką ji nebuvo sustojus veikus nė vienos dienos!"

Kiekvienas turime didžiutis šios garbingos organizacijos naryste ir veikti josios labui pagal savo išgalę.

IEVA MIZARIENĖ
Centro sekretorė